Biblioteca Cercului de Studii VESTUL - 2

Sever Bocu

LUPTA PENTRU BANAT

© **VESTUL**, pentru prezenta ediție
ISBN:

Biblioteca Cercului de Studii VESTUL
2

SEVER BOCU

LUPTA pentru BANAT

Două discursuri,
cu un excurs istoric de Flavius Boncea,
o postfață de Daniel Vighi
şi memoriile lui Sever Bocu
despre Conferința de Pace de la Paris

Editura Universității de Vest
Timişoara
2011

Cercul de Studii VESTUL

www.vestul.ro
Timişoara, O.P. 1 - C.P. 648
Telefon: 0721627420
e-mail: office@vestul.ro

Pentru integritatea Banatului

– Marea întrunire de protestare de la Timişoara –
– Banatul întreg pentru România –

„Granița se mişcă, codrul freamătă, şi...
nu vă înfiorați, domnilor de la Bucureşti?!”
Din „Banatul nu plânge”, Voința Banatului nr. 51,
23 decembrie 1923

Duminică, în 16 decembrie, s-a ținut în Timişoara, în sala cea mare a Fabricei de bere, adunarea de protestare împotriva ciuntirii Bănatului, convocată de către „Liga Bănățenilor Refugiați”.

A participat la această întrunire de protestare întreaga suflare a Bănatului, fără deosebire de vederi politice, şi au venit la întrunire şi numeroase delegațiuni de pe sate. A fost o adunare națională, care a emoționat pe participanți.

Preşedintele Ligii Bănățenilor Refugiați, dl.

Em. Ungureanu, venerabilul luptător național de pe vremuri, în cadrul unei lungi şi foarte interesante incursiuni în domeniul istoriei, arată origina veche a elementului românesc pe aceste plaiuri. Români au existat, în Banat, încă de pe vremea năvălirii hunilor şi maghiarilor, organizați în chinezate. Sârbii din Banat sunt colonişti. Obârşia lor la noi nu este prea veche.

Părintele Ioanichie Neagoe, preot din fruntaşa comună românească Petrovasela, refugiat aici la Timişoara, arată starea economică înfloritoare a comunelor româneşti de sub stăpânire sârbească şi starea culturală înaintate a locuitorilor acestei comune.

„Guvernele, zice păr. Neagoe, pot să se înțeleagă între ele cum vor în privința granițelor. Noi, însă, poporul, nu putem primi de bune nişte frontiere a căror absurditate este evidentă din orice punct de vedere".

Dl. dr. Nic. Imbroane, avocat, fost prefect, spune că principiul de auto-determinare al popoarelor a fost complect nesocotit şi prin nesocotirea acestui principiu ni s'au cauzat nouă pagube enorme. Frații noştri români din Banatul sârbesc, în împrejurările de față, nu se pot folosi de acest principiu. Să fim deci mândri noi, frații lor din România liberă, că putem să ne ridicăm glasul pentru dânşii.

D-sa citeşte următoarea

MOȚIUNE

Adunarea poporală a tuturor românilor din Banat, ținută la Timişoara la 16 Dec. 1923, a luat

următoarea hotărâre:

Având în vedere faptul că hotărârile conferinței de pace privitoare la fixarea frontierei dintre România şi Jugoslavia în Banat au fost aduse fără ascultarea poporului român şi că aceste hotărâri violează adânc atât principiul de autodeterminare în general, cât şi în special principiul național, conform căruia fiecare popor de aceeaşi limbă şi naționalitate să fie alăturat statului național respectiv, pentru că granițele politice, întrucât numai este posibil să coincidă cu granițele etnice.

Având în vedere că şi umilitoarele tratative şi învoieli între România şi Iugoslavia au la baza lor acest acest defect principial inițial, întrucât aceste tratative şi învoieli, mişcându-se în cadrele greşit fixate ale tratativelor de pace, recurg la formula îngustă şi nedreaptă de recompensații, atunci când recunoaşterea drepturilor noastre la teritoriile locuite de români se impune dela sine, fără târgueli şi schimburi, refăcându-se astfel greşeala tratatelor.

Având în vedere deci că şi învoiala din Belgrad cu privire la fixarea graniței din Banat suferă de aceste defecte, întrucât comune curat româneşti, mărginaşe cu România, ca Jamul Mic, Marcovăț, Sălcița, Mesici, Iabuca, Coştei, Voivodinț, Iam, sunt lăsate Jugoslaviei, iar schimbul de comune cu populația românească sfidează direct populația română dealungul frontierei.

În fine, deoarece dreptul de autodeterminare al popoarelor mărginaşe de a se alătura la statul lor național nu poate fi desființat nici de guverne şi nici de legislațiile statelor mărginaşe.

Adunarea poporală, ca expresie unanimă a întregului popor român din Banat, folosindu-se de prezența comisiunii interaliate în Timişoara, comisiune însărcinată – credem – nu numai cu înregistrarea stabilirii materiale a graniței, ci şi cu examinarea întrucât această fixare salvează şi interesele populației dealungul graniței, aduce prin prezenta moțiune la cunoştința onoratei comisiuni, şi prin ea factorilor competenți, nemulțumirea întregului popor din Banat cu fixarea acestor granițe şi pe lângă aplicarea tuturor principiilor naționale, etnice şi economice anunțate de conferința de pace cere ca să fie trecute României comunele: Jamul Mic, Marcovăț, Sălcița, Mesici, Iabuca, Coştei, Voivodinț, Pod Pornea, Rătişor, Pauliş, Vlaicovăț, Vatina, Strediştea-mică, Stredişte a-mare, Cudți, oraşul Vârşeț, com. Jam, Subotița, Udwaszallas din județul Caraş-Severin care au fost cedate Jugoslaviei; comuna Straja de la sud de cercul administrativ al Vârşețului; comunele Marghita Mare, Sân Ianoş, Sân Mihai, Seleuş, Petrovasila, Alibunari şi Nicolinți; precum distanța Moravița-Baziaş din linia ferată Timişoara-Baziaş.

„Voința Banatului” nr. 51, 23 decembrie 1923

Lupta lui Sever Bocu

„Fruntaş între fruntaşii bănăţeni, a fost sortit să fie întotdeauna purtătorul de cuvânt autorizat al bănăţenilor. (…) Cine l-a auzit ţinând un discurs, nu poate a-l numi altfel decât Tribunul Banatului”, scria, la anul 1939, în Calendarul VESTUL despre Sever Bocu. Şi nici nu putea fi găsită o mai bună caracterizare a marelui om politic bănăţean, a celui care şi-a dedicat întreaga viaţă apărării „patriei sale restrânse” – un teritoriu de 28.526 kilometri pătraţi, situat între graniţele formate de râurile Mureş, Tisa, Dunăre şi Culoarul Timiş-Cerna – Banatul.

Una dintre cele mai mari lupte pe care Sever Bocu le-a dat în viaţa sa, pe lângă cele pentru România Mare, pentru descentralizare, pentru democraţie, a fost lupta pentru integritatea Banatului istoric, pentru această ţară împărţită fără să fie întrebată la 1919 între România (două treimi), Regatul Sârbilor, Croaţilor şi Slovenilor (o treime) şi Ungaria (aproximativ 1% din total). Stă mărturie

acestei lupte volumul editat la Paris, în 1919, cu prilejul Conferinței de Pace – „La Question du Banat”, stau mărturie zecile de articole publicate în VESTUL şi în „Voința Banatului”, stau mărturie discursurile sale. „Activitatea mea în Banat n-a fost un zbucium individual, în actele mele s-a zbătut zbuciumul colectiv al unei istorii”, spunea Sever Bocu. O istorie care a fost nedreaptă cu Banatul, dar şi cu Sever Bocu, pe care l-a lăsat să-şi vadă patria sfârtecată şi, mai mult decât atât, l-a lăsat încet, dar sigur, să se convingă că lupta sa este una cu morile de vânt.

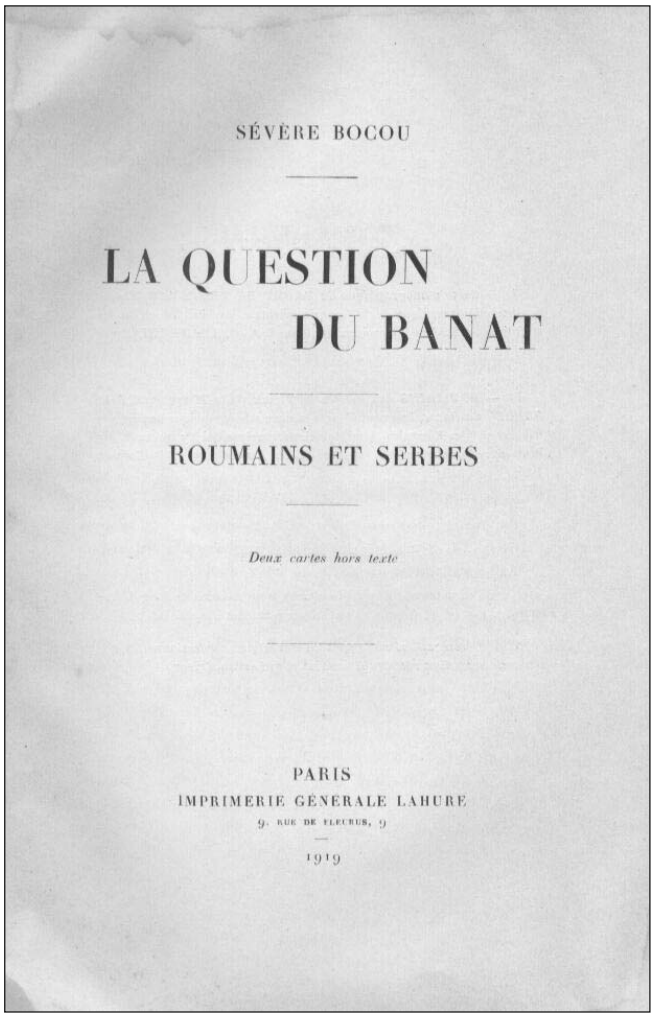
SÉVÈRE BOCOU

LA QUESTION
DU BANAT

ROUMAINS ET SERBES

Deux cartes hors texte

PARIS
IMPRIMERIE GÉNÉRALE LAHURE
9, RUE DE FLEURUS, 9
1919

“La Question du Banat”, Paris, 1919

Războiul

România a intrat în război în urma unor dezbateri ce s-au desfăşurat pe o perioadă de doi ani. A optat pentru Antantă după ce a semnat Tratatul de Alianță la 17 august 1916 care sublinia aspirațiile României. Colaborând cu Antanta a făcut primul pas, iar prin discuțiile avute de România cu Rusia, cea din urmă i-a promis recunoaşterea drepturilor României asupra teritoriilor luate de Austro-Ungaria şi s-a angajat în a obține sprijinul Franței şi Angliei. România se angaja, la rândul ei, în a păstra o neutralitate față de Rusia. România declară război Austro-Ungariei prin aşa numita „Declarație de război", în care erau evidențiate toate nedreptățile la care a fost supusă România şi necesitatea de a intra în luptă alături de acele state ce îi pot asigura crearea statului național unitar. Această declarație a fost trimisă şi Germaniei, Turciei şi Bulgariei, acestea declarând de îndată război României. Opinia publică a salutat intrarea în război accentuând ideea că România nu a renunțat la neutralitate în favoarea unor noi cuceriri.

Singurul lucru pe care România a încercat să îl facă prin acțiunile sale diplomatice a fost să demonstreze că tot ceea ce dorea era unirea. Austro-Ungaria îşi schimbă des politica, pendulând între inițiative de tratate cu România, dar şi cu Germania, sprijinind încheierea unei păci cu Ucraina şi Rusia Sovietică. Revine la România care se vede forțată să semneze tratatul de la Bucureşti, cu Puterile Centrale, deosebit de dezavantajos românilor

deoarece impunea dominație militară, economică şi politică. România beneficia atunci de sprijinul Puterilor Aliate şi Asociate, care declară nule clauzele acestui tratat. Ulterior, însă, nu îşi vor respecta cuvântul.

Evoluția războiului din lunile mai-octombrie 1918 a dus la reluarea acțiunii militare de către România. Turcia cere armistițiu, iar Germania şi Austria, aflate aproape în agonie, doresc să realizeze recunoaşterea tratatului de la Bucureşti. România nu cedează şi reia ofensiva militară împotriva Puterilor Centrale. Primul război mondial ia sfârşit prin înfrângerea Puterilor Centrale, astfel că la sfârşitul anului 1918 nu se mai putea discuta de imperii multinaționale, în locul lor au apărut noi state moderne care au trasat noua hartă a Europei înainte de deschiderea Conferinței de Pace de la Paris.

Următoarea problemă pusă pe masa de discuții a guvernului român o constituie recunoaşterea la nivel internațional de către Marile Puteri a statului național unitar român creat la 1 decembrie 1918.

Practic, principiile de bază în relațiile internaționale erau pacea, securitatea şi colaborarea economică. Participanții de prima clasă la această Conferință de Pace de la Paris sunt politicienii, diplomații şi experții care au avut ca scop inițial stabilirea frontierelor şi confirmarea noilor state prin tratate care trebuiau să fie instrumente internaționale cu putere politică şi juridică.

România se prezenta la Conferință cu încredere în opera de justiție ale cărei baze urmau să fie puse. Ulterior, însă, România s-a confruntat cu problema

tratatului semnat cu Puterile Centrale. Cu toate că marile puteri au declarat că nu recunosc valabilitatea tratatului semnat la Bucureşti, acestea îi vor reproşa ulterior nerespectarea Pactului din 1916 care sublinia să nu încheie pace cu duşmanul şi vor declara România o țară „neutră", iar tratatul - caduc. Din atitudinea abordată de către marile puteri rezultă punerea pe ultimul plan a doleanțelor micilor națiuni.

După o serie de discuții, se acceptă de către Franța, la 1 ianuarie 1919, admiterea României la Conferința de Pace în calitate de stat secundar aliat, iar Anglia şi SUA sunt şi ele de acord. În alcătuirea delegației române Ion I. C. Brătianu s-a înconjurat de colaboratorii săi apropiați ce sprijineau politica Partidului Național Liberal.

Conferința de Pace de la Paris

Opinia publică din România a urmărit pas cu pas evoluția evenimentelor de la Paris, fie că este vorba de ziarişti, scriitori sau oameni de ştiință, toți au insistat să-şi spună părerea cu privire la acest eveniment major. Cu toate că ziarele prezentau articole pozitive, România s-a confruntat în cadrul Conferinței cu dificultăți cauzate de atitudinea marilor state. Optimismul era pus pe seama speranței în mai bine, a încetării războiului şi a interesului urmărit de România: recunoaşterea internațională a unirii.

Încă de la început era vizibilă dominarea celor

patru mari puteri: Franța, Anglia, SUA şi Italia, cărora li se va alătura şi Japonia. Cea mai vizibilă discriminare întreprinsă de acestea consta în împărțirea statelor admise la Conferință în state cu interese „generale” şi state cu interese „limitate” sau „speciale”. Acest fapt pune capăt principiului echilibrului, care trebuia să ghideze acțiunile Conferinței. România face parte din țările cu interese limitate, prin urmare poate doar să îşi expună dorințele şi să i se facă unele comunicări, fără a i se lua în considerare interesele economice şi fără a fi admisă admisă la redactarea tratatelor ce o implică.

Neparticiparea statelor direct implicate la dezbaterea problemelor teritoriale a dus la o serie de dispute şi la îngreunarea discuțiilor. În ceea ce priveşte problema României, toți experții au recunoscut şi susținut verbal dreptul poporului român la unitate național-statală pe baza principiului naționalităților, fapt care părea a duce la luarea de decizii într-un mod just.

În presa românească se discuta despre modul necorespunzător în care marile puteri tratau statele mici precum România şi dificultățile la care este expusă aceasta. Odată ajunşi la Paris, românii constată că nu sunt reprezentați în multe comisii. După o serie de discuții, România va fi reprezentată în Comisia pentru instituirea Societății Națiunilor, pentru instituirea războiului, pentru reparații, pentru porturi şi căi navigabile şi ferate, pentru economie, aeronautică, însă nu avea membri în Consiliul Suprem, în comisiile ce se ocupau de problemele teritoriale, militare şi cele ale minorităților.

Unul dintre primele tratate încheiate după primul război mondial a fost Tratatul de la Versailles, semnat de marile puteri cu Germania. România, alături de micile puteri aliate, nu au fost consultate, deşi prevederile tratatului le vizau direct. România a semnat la 28 iunie 1919 tratatul despre al cărui conținut a fost informată doar cu o zi înainte şi prin care s-a stabilit încetarea drepturilor germanilor asupra cablului Constanța-Constantinopol şi renunțarea Germaniei la tratatul de la Bucureşti.

Un tratat extrem de important este Tratatul cu Austria, despre ale cărui prevederi Nicolae Iorga nota că „Aliații n-au fost nici drepți, nici măcar amabili". Tratatul includea şi o clauză referitoare la minorități, fapt care deranja delegația românească. Ion I. C. Brătianu a susținut faptul că nu va semna decât în momentul în care România va fi tratată corespunzător. Lucrurile se complică şi marile puteri nu optează pentru calea diplomației, ci recurg la amenințări ce puteau provoca ruperea legăturilor diplomatice. Lupta lui Ion I. C. Brătianu nu a avut succes, astfel că acesta îşi prezintă demisia. Guvernul format după demisia lui Brătianu a reuşit să obțină modificări ale textului tratatului, noua variantă fiind semnată de România.

Problema frontierelor

Unul dintre principalele obiective pe care România trebuia să le ducă la bun sfârşit la Paris era rezolvarea problemei frontierelor. Recunoaşterea pe

plan internațional a întregirii statului românesc s-a făcut printr-o serie de tratate: unirea Basarabiei cu România s-a semnat la Paris pe 28 octombrie 1920, a Bucovinei la Saint-Germain la 10 septembrie 1919, a Transilvaniei la Trianon pe data de 4 iunie 1920, granița cu Dobrogea a fost stabilită prin Tratatul de la Neuilly sur Seine la 29 noiembrie 1919, iar cea din Banat pe 10 august 1920 prin tratatul de la Sevres.

În ceea ce priveşte Banatul, România s-a confruntat cu două opinii distincte, a lui Brătianu şi a lui Take Ionescu. Primul, la presiunile lui Sever Bocu, dorea stăpânirea întregului Banat, în timp ce al doilea considera, neoficial, că partea vestică a Banatului trebuie acordată Regatului Sârbo-Croato-Sloven. După o întrevedere cu principele sârb, unde reprezentanții României şi-au expus dorința de a avea o graniță naturală, situația nu a putut fi rezolvată, astfel că problema a fost pasată Comisiei Teritoriale a Conferinței de Pace. În ciuda zbuciumului lui Sever Bocu, la Paris se hotărăşte ciuntirea Banatului, a cărui parte vestică este atribuită Regatului Sârbo-Croato-Sloven, iar cea estică, României. Comisia s-a izbit de opoziția lui Brătianu, astfel că a stabilit granița propusă de către englezi, şi anume o linie ce pornea de la vărsarea Mureşului în Tisa şi care traversa în diagonală Banatul. Această hotărâre nu a mulțumit nici una dintre părți, prin urmare se revine din nou asupra ei şi se adoptă propunerea francezilor ce este corespunzătoare în linii mari cu granița de astăzi.

Deşi Brătianu şi Bocu au continuat să susțină

necesitatea primirii întregului Banat, decizia a fost deja luată. Astfel, la 10 august 1920, la Sèvres s-a încheiat tratatul dintre cele patru mari puteri pe de-o parte, şi România şi Regatul Sârbo-Croato-Sloven pe de altă parte. Lupta lui Sever Bocu continuă, acesta încercând, fără succes, să oprească ratificarea tratatului în Adunarea Deputaților.

Sever Bocu la Paris

Deşi nu făcea parte oficial din delegația României, cunoscând faptul că la Paris, în cadrul Conferinței de Pace, urma să se stabilească şi soarta Banatului, Sever Bocu se alătură delegației române atât cu ideea de a obține recunoaşterea internațională a Marii Uniri, dar mai ales pentru a păstra Banatul istoric în integralitatea sa. După douăzeci de ani, în creionările istorice din primul volum „Drumuri şi răscruci" povesteşte:

„În 1919 îmi apăram Banatul la Paris, la Conferință, cum puteam, cu cunoştințele pe care le aveam, mari sau mici, dar cu toate forțele mele. A trebuit să scriu atunci o broşură despre Banat în care să apăr teza noastră. Îmi aduc aminte, Goga mă descuraja, spunându-mi că ce caut eu, diletant, printre atâți specialişti, geografi. Nu m-a descurajat criticismul lui. Şi mi-a părut bine că nu l-am ascultat, căci specialiştii aşteptați nu mai veneau, iar cartea mea asupra Banatului, bună, rea, era singura pe masa membrilor Comisiei în fața cărora pleda ca avocat al României primul nostru delegat: I.C. Brătianu. (…) Important pentru mine era de a-mi fi

putut servi Banatul cu al cărui insucces m-am solidarizat şi am suferit ca de cel mai mare insucces al meu ce-l puteam avea".

Bocu povesteşte că mai era ceva important: faptul că la Paris şi-a putut apăra Banatul cu propriile sale puteri intelectuale (deoarece toate informațiile le avea din plimbările sale prin Banat), materiale (întrucât la Paris s-a dus pe banii săi, nefăcând parte din delegația oficială a României) şi morale (deoarece, mergând pe banii săi, nu trebuia să se ploconească în fața celorlalți oficiali români, pe care soarta Banatului îi interesa prea puțin sau chiar deloc). În cei doi ani „de refugiu şi de lupte" petrecuți la Paris, Sever Bocu a cheltuit 600 de mii lei aur pentru a apăra „un hotar pe care alții îl pierdeau cu banii țării".

Din cauza atitudinii în privința Banatului, Sever Bocu se desparte sufleteşte de Take Ionescu şi de Octavian Goga, cei care, până atunci, îi fuseseră prieteni:

„Goga avea o frică, fizică, maladivă. O ştiam. El nu s-ar mai fi nici apropiat de un front, după Turtucaia. . . Asta înțelegeam. Cât puteam, înțelegeam, îmi explicam, iertam. Avea dreptul la iertare, prin prerogativele talentului. Dar îi puteai ierta multe, nu totul, înțelegeam că vrea să se facă ministru, dar cum era să se facă? Ardealul era în acele clipe mai departe ca oricând şi de speranța liberării. Noi eram zdrobiți, frontul rus în descompunere, tunul Bertha Iovia în Paris. Egocentrismul lui rezona însă altfel. El cetățean austro-ungar ministru în România. Nu era aceasta, simbolic, dezrobirea însăşi?... Şi totuşi

şi aceasta era ceva pardonabil. Dar ceea ce pentru mine nu mai era pardonabil, fiindcă în mintea mea îl făcea direct periculos vieții publice, era atitudinea sa la Paris, la Conferința de Pace. Pe aceasta nu i-am iertat-o şi a fost cauza divorțului meu sufletesc definitiv de el. Al meu, accentuez, căci el făcuse totul ca să mă păstreze, convins că, eu până la urmă îi iert orice. Nu i-am iertat aceasta. La Paris, el a cedat Bănatul Sârbilor. . . Veți zice, cum? — Foarte simplu. A avut curajul trist pe care nu l-a avut nici un Sârb pentru teza lor, să spună că pretențiile noastre asupra Bănatului întreg sunt exagerate... Defetismul lui i-a servit lui Take Ionescu, ca scuză, justificare. Eu i-am reproşat lui Take lonescu, energic, hotărât, atitudinea-i cunoscută. El îmi răspundea:

— Nu pot să fiu mai bănățean de cât Goga.

Take Ionescu totuşi mai simțea şi necesitatea să se scuze; să se explice. Odată, îmi aduc aminte, în Consiliul Unității Naționale, în prezența lui Goga, spuse:

— Eu lui Bocu îi dau dreptate. El e bănățean. Îl doare. Noi suntem vinovați față de el".

Reîntoarcerea în țară

Când, la 1919, se întorcea de la Paris, situația Banatului era dureroasă, acesta fiind împărțit politic între România şi Iugoslavia. Sever Bocu a simțit că este nevoie de el, că e misiunea lui să ridice Banatul, să facă să renască o conştiință bănățeană: „Din Paris eu mă întorceam acasă în Banatul meu

mutilat, ca un ostaş ce se întoarce dintr-o bătălie demoralizat, înfrânt. Era mare emoția mea, să-mi revăd patria mea restrânsă", povesteşte el.

„M-am întors acasă, pe locurile copilăriei mele, de unde am pornit. Pentru mine, țara mea restrânsă, Banatul, era singură, exclusă de la un banchet al popoarelor, care toate îşi serbau resurecția. Singura care cu un ochi râdea, cu altul plângea, şi care acum avea nevoie de ajutorul fiilor ei. Simțeam în mine puternic impulsul unei noi misiuni, de a sta lângă Banatul meu, în nou serviciu comandat, credincios, neclintit, loial, fiindcă va avea nevoie de mine. Acestei credințe într-o misiune nouă, sfântă, răspund actele, articolele, discursurile mele şi toate câte am mai făcut".

Lupta pentru Banat

În cadrul acestei noi misiuni se înscriu şi discursurile publicate de Sever Bocu în broşurile cu titlul „Lupta pentru Banat". Au existat două astfel de broşuri: prima, apărută în 1923 la Bucureşti, la Tipografiile Române Unite, reproducea „Discursul emoționant al d-lui Sever Bocu, Deputat, Preşedinte al organizației Timiş-Torontal a Partidului Național Român, rostit în şedința de la 18 decembrie 1923 a Adunării Deputaților în apărarea Banatului - după notele stenografice". Cea de a doua, apărută la Timişoara în 1942 sub egida Bibliotecii Cercului de Studii **VESTUL**, reproducea, tot după note stenografice, discursul dlui Sever Bocu rostit în 5 martie 1942 în şedința festivă a Sindicatului Ziariş-

tilor Profesionişti din Banat. Discursurile, din care răzbate nu numai dragostea pentru Banat, ci şi imensul volum de cunoştinţe pe care Sever Bocu le-a strâns în lupta sa, sunt savuroase inclusiv prin dialogurile pe care le conţin şi care ne arată un Parlament interbelic mult superior tuturor parlamentelor de după 1990, un Parlament în care principiile încă mai contau, iar vorbitorii nu erau indivizi care îşi cumpărau locurile, ci oameni de o certă valoare.

Se cuvine să facem aici două precizări, dat fiind faptul că Sever Bocu a fost acuzat mereu că, prin discursurile sale, doreşte un război cu sârbii sau că ar fi fost tributar regimului antonescian. Nimic mai fals!

În ceea ce priveşte relaţia cu poporul sârb, Sever Bocu spune în repetate rânduri că acesta ne este prieten şi că nu are rost să pornim un război cu el având ca bază chestiunea graniţelor. În discursul de la 1923, el cere: „Trimiteţi la Belgrad un mesaj de sinceritate, el singur poate avea vreo valoare, el singur poate duce la o prietenie a noastră cu poporul jugoslav pe care o dorim din suflet, dacă unei astfel de prietenii îi putem găsi bazele acceptabile cu onoarea noastră naţională". Mai târziu, la 1938, scrie în ziarul **VESTUL**: „Cu sârbii ne uneşte un trecut comun de luptă şi nu voi tăgădui, este un punct care ne separă: nedreptul hotar dintre noi. (…) dar procesul din urmă nici nu e cu poporul sârb, ci cu Aliaţii noştri din 1916. Cu sârbii ne-am împăcat la Conferinţa Păcii şi există un document frăţesc privitor la hotar (…). Aliaţii au zvârlit hotarul printre picioarele secularei înţelegeri dintre noi

şi poporul sârb”. Conform istoricului I. D. Suciu, în introducerea sa la volumul al doilea din „Drumuri şi răscruci”, apărut în 1945, această atitudine este mai bine precizată de Sever Bocu în 1937, într-o conferință susținută la Universitatea de Vest: „Eu n-aş dori ca tribulațiilor mele pentru Bănat să li se dea un alt sens, cel pe care eu nu l-am dat niciodată. Eu n-am afirmat niciodată că statul nostru n-ar putea avea şi peste chestiunea aceasta, a Bănatului, ce ne interesează, rațiuni superioare, cărora aceasta să nu i se subordoneze. N-aş dori să mi se spuie ceea ce mi s-a mai spus, fals, că eu aş fi atacat alianța noastră cu Jugoslavia. (…) Eu n-am spus niciodată să pornim cu război pentru Bănat, ca să termin pe balcoanele din Belgrad cu *zsivio*… Ceea ce cer eu este să nu lăsăm neamul nostru nearmat, descoperit în acea luptă de rasă de la gurile Dunării şi Tisei”.

Tot conform lui I. D. Suciu, cea mai strălucită dovadă a atitudinii lui Sever Bocu față de sârbi o găsim în anul 1941 când, după atacul german, toată lumea se aştepta de la el „să pornească îndemnul la cucerirea Banatului Sârbesc. El însă tăcea!”. A preferat să nu atacăm prietenii sârbi atunci când acestora le era mai rău, arătând loialitate şi sinceritate – singurele lucruri pe care le şi solicita în schimb.

În ceea ce priveşte apropierea de regimul antonescian şi de politica hitleristă, iarăşi sunt necesare nişte precizări. Conform profesorului Ioan Munteanu, în volumul „Tribunul Banatului” apărut la Biblioteca Cercului de Studii Vestul în 2011, „atitudinea şi unele declarații făcute de Sever Bocu în

anii 1940-1944 trebuie judecate cu mult discernământ. Cu siguranță, frământările generate de regimul personal al Regelui Carol al II-lea, cedările teritoriale din anul 1940, ascensiunea mişcării legionare şi actele de violență din toamna anului 1940 – ianuarie 1941 au provocat reacții multiple în gândirea sa politică şi nu puține dezamăgiri. Deşi a rămas credincios convingerilor democratice şi un statornic adept al păstrării ordinei politice interne, va aproba regimul autoritar instalat de generalul Ion Antonescu. (…) Nu a aprobat nediferențiat regimul politic impus de mareşalul Ion Antonescu. Condamnă restrângerea libertăților cetățeneşti, încălcarea dreptului de opinie şi exprimare, accentuarea cenzurii asupra presei, care devine din ce în ce mai insuportabilă, mai absurdă, mai fără sens. Îşi exprimă încrederea în românismul mareşalului Antonescu şi apreciază alianța acestuia cu Germania hitleristă ca o soluție necesară pentru ca România să nu fie strivită în urma acordului din august 1939 între URSS şi Reichul german. În opinia lui Sever Bocu din acei ani, alianța cu Germania era o modalitate de protecție împotriva expansionismului sovietic şi o cale posibilă de reîntregire a țării".

Situația internațională a avut efecte asupra gândirii multor politicieni din Europa acelor vremuri, deveniți tributari noilor realități internaționale. Acest lucru însă nu ne permite să îl judecăm pe Sever Bocu, decât în contextul strict al acelor vremi. „Cu siguranță, a fost o manifestare conjuncturală, generată de noua situație internațională, care nu a afectat substanța democratică a

gândirii şi activității sale politice şi care nu atestă o colaborare efectivă, cum a fost acuzat, cu regimul autoritar introdus de Ion Antonescu. Declarațiile conjuncturale făcute în anii respectivi pot fi considerate, în realitate, ca încercări oneste de găsire a unor soluții pentru realizarea obiectivelor de reîntregire a teritoriului național. (…) Aprobarea politicii guvernului antonescian apreciem că s-a concretizat doar în privința măsurilor pentru reîntregirea țării", mai spune istoricul Ioan Munteanu.

Pericolul hitlerist, de altfel, a fost sesizat de Bocu încă din 1937, la începutul influenței naziste în România, când scria în VESTUL: „Prin politica de dreapta am ajuns ca să-l aplaudăm pe Hitler iar banii Germaniei rulează astăzi în toate buzunarele. Viitorul guvern va trebui să stabilească criterii precise de trădare de neam, codificată trădarea de patrie. Avem aici partide în solda străinilor".

Banatul, Bocu, astăzi

Cu siguranță, Sever Bocu nu a fost singurul luptător pentru integritatea Banatului. Au fost, în acea perioadă, şi C. Grofşorean, P. Nemoianu, Iosif Popovici, preotul George Popoviciu, George G. Mironescu, Ioan Jivi-Bănățanu, Gheorghe I. Damian şi mulți alții. Însă în niciunul nu s-a simțit zbuciumul pentru Banat pe care l-a avut Sever Bocu. Viața lui întreagă a fost o flacără care a ars pentru provincia sa, în slujba căreia şi-a pus cunoştințe, influență, bani, muncă – tot.

Banatul a rămas despărțit şi par a fi din ce în ce

mai puțini cei care se gândesc la el aşa cum şi-ar fi dorit-o Sever Bocu. Aceasta cu toate că într-o Europă unită, într-o Europă a regiunilor, granițele dispar încetul cu încetul, iar într-o zi am putea să avem parte din nou de Banatul întregit faptic, chiar dacă nu şi scriptic.

Astăzi, când mulți fac caz de bănățenismul lor, ar fi necesar ca mulți dintre oamenii politici sau liderii de opinie să pună mâna şi să citească măcar câteva rânduri din Sever Bocu. Ar avea parte de cel mai bun exemplu despre cum trebuie să îți slujeşti locurile în care te-ai născut sau în care ai ales să trăieşti, chiar dacă lupta ta nu este neapărat destinată să aibă sorți de izbândă.

Încheiem tot cu cuvintele lui I. D. Suciu, care creionează cel mai bine ce a însemnat activitatea lui Sever Bocu:

„Astăzi, datorită acestui program de activitate, Banatul are un ideal pe care nu l-a avut înainte. Peste partide, Bănățenii trebuie să fie unitari spre a-şi putea ajuta provincia şi prin aceasta Țara. Căci dacă Sever Bocu din cauza împrejurărilor vitrege nu şi-a putut realiza în întregime programul, e datoria generației următoare să păşească prin orice mijloace la realizarea lui. Meritul cel mare îi va reveni însă tot lui, deoarece de multe ori a populariza o idee şi mai ales a o impune urmaşilor e mai mult decât a o realiza”.

Flavius Boncea

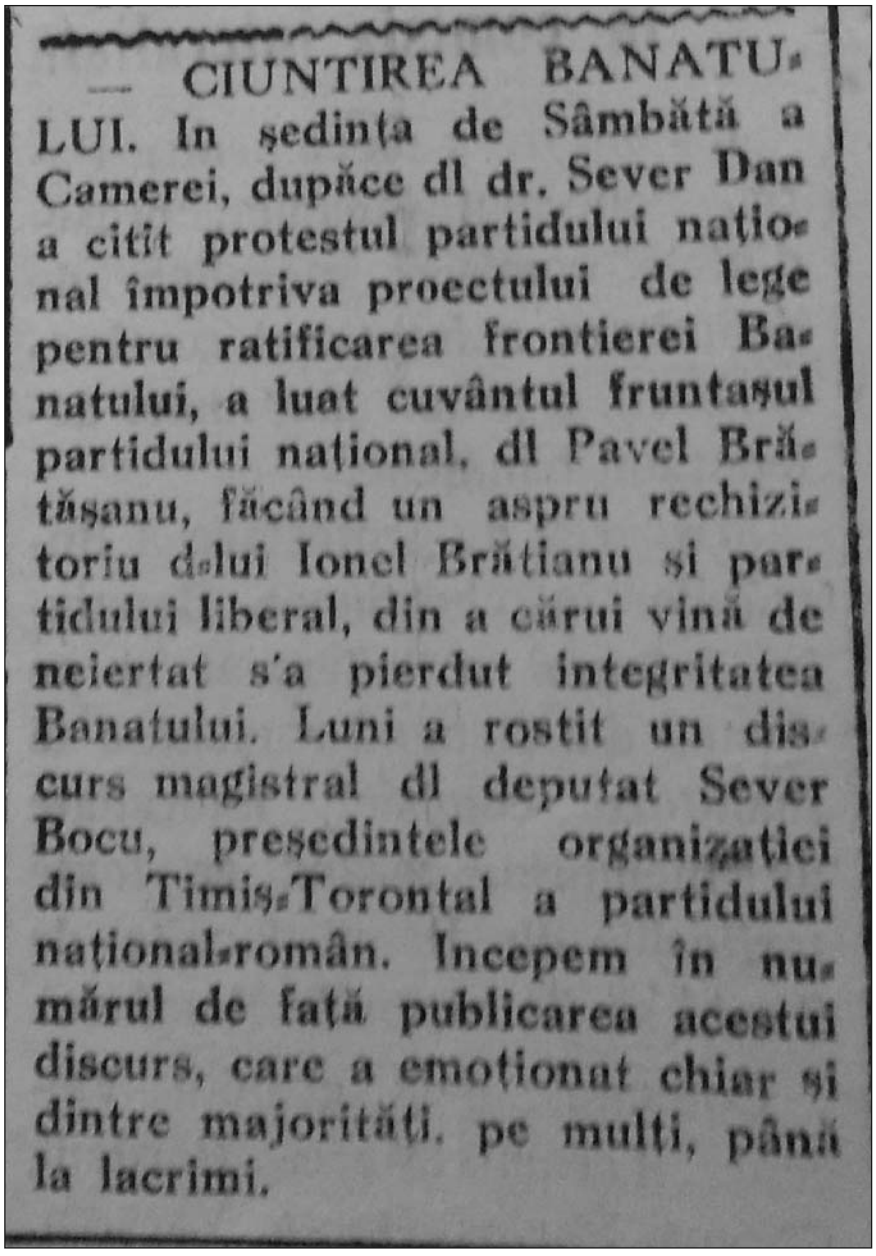

— CIUNTIREA BANATULUI. In ședința de Sâmbătă a Camerei, dupăce dl dr. Sever Dan a citît protestul partidului național împotriva proectului de lege pentru ratificarea frontierei Banatului, a luat cuvântul fruntașul partidului național, dl Pavel Brătășanu, făcând un aspru rechizitoriu dșlui Ionel Brătianu și partidului liberal, din a cărui vină de neiertat s'a pierdut integritatea Banatului. Luni a rostit un discurs magistral dl deputat Sever Bocu, președintele organizației din Timiș-Torontal a partidului național-român. Incepem în numărul de față publicarea acestui discurs, care a emoționat chiar și dintre majorități. pe mulți, până la lacrimi.

Extras din "Voința Banatului"

LA PARIS

Memoriile lui Sever Bocu
despre Conferința de Pace
de la Paris,
din „Drumuri şi răscruci vol. I –
Memorii”, Timişoara, 1939

Drumuri şi răscruci - Memorii
Timişoara, 1939

La Paris

După o şedere de 10 zile la Londra, unde am avut întâlniri dese cu Steed, Seton-Watson, Leeper, doctorul Madge, şi prin ei cu o mulțime de personalități engleze, am plecat la Paris. Aici eram aşteptați, zoriți chiar pe drum să grăbim venirea noastră, fiindcă ne aştepta un fel de rol de arbitri, în cearta neisprăvită, de care ne vorbiseră şi englejii, şi care nu era altceva decât strămutarea la Paris a certurilor politice de acasă, când? - în un timp când războiul se apropia cu paşi repezi de sfârşit şi Națiunile îşi reconcentrau forțele în vederea marilor bătălii de la masa verde, în vederea culegerii fructului sacrificiului şi a victoriei, în un timp când miniştrii de externe Pichon şi Balfour ne solicitau cu insistență să le dăm şi noi, Românii – precum făcuseră Sârbii, Cehii, Polonii, Grecii, Ungurii, din vreme -, organul, Comitetul Național Român, care să reprezinte România, căci guvernul Păcii de la Bucureşti, guvernul Marghiloman, nu era socotit ca o expresie a României, iar în scânteierea primelor anunțări ale Victoriei, toate Națiunile se pripeau să-şi anunțe

aspirațiile! Numai noi nu le puteam anunța, ocupați deocamdată cu certurile dintre noi.

Parisul era atunci o forfoteală de refugiați, poloni, cehi, jugoslavi, ucraini, greci. Sârbi, îndeosebi mulți, căci ei îşi abandonaseră aproape toți țara. Pe noi Războiul ne-a divizat. Eram două Românii: una, cea cu Regele, era cu Aliații, dar mai era una, cea cu Nemții, care a rămas la Bucureşti. Faptul acesta trebuia să ne pună - şi ne-a pus! - într-o permanentă inferioritate față de Sârbi, oricare ar fi fost sacrificiile noastre. Iar până la urmă, „oarba neunire" trebuia să-i divizeze şi pe cei ce stăteau pe baza Războiului, în fața problemelor vitale ale Națiunii, ce se puneau la Conferință.

Pacea de la Bucureşti stipula în un articol că cei ce vor să părăsească Iaşul, nu numai că nu vor fi opriți, ci direct favorizați să o poată face. Astfel s-a admis un tren pentru Franța, care să treacă peste țările Puterilor Centrale, prin Svițera, în Franța. Cu acest tren, numit „Take Ionescu", fiindcă cu el se refugia şi marele bărbat de stat, împreună cu mai mulți adepți ai lui Titulescu şi alții, se repatriau miniştrii şi misiunile străine ce se aflau în Iaşi. Cu acest tren se refugia şi soția mea, fiica mea şi mama mea bătrână. Eu n-am îndrăznit să aleg drumul acesta cu tot „salvus conductusul" pe care-l ofereau Centralii. M-am despărțit de ele şi am ales drumul... Apocalipsului, care stăpânea atunci Rusia. Câtă dreptate aveam, am văzut pe urmă, căci pe drum autoritățile austro-germane n-au făcut dificultăți decât soției şi mamei mele, pe care, dacă nu era majorul Băleanu, pe atunci în armata austro-ungară, detaşat

cu însoțirea trenului, le reținеau ca ostatece în Austria. Dar de ce trebuia să plecăm? - veți zice. Fiindcă în Iaşi, unde invadaseră deodată cu Nemții şi Marghiloman cu Nemțofilii, situația pentru noi era de nesuportat. Treceam într-o zi pe Ştefan cel Mare cu prietenul meu Ghiță Pop. Eram în uniformă încă de locotenent. La un colț de stradă, un grup de vreo 20 de deputați marghilomanişti strigau după noi:

- Pentru mizerabilii ăştia s-a nenorocit țara.

Atmosfera devenise pentru noi sufocantă, irespirablă. Pe 3/15, noi, Voluntarii, l-am serbat într-o hecatombă, ascunşi de ochii vigilenți ai Poliției. Mitropolitul Pimen refuzase catedrala pentru osemintele lui Barbu Delavrancea, care murea. Nemții ne luaseră Munții, Dobrogea, nu Nemții erau însă de vină, ci noi, Ardelenii, pentru care s-a nenorocit țara. Nemțofilii credeau victoria germană definitivă şi jubilau. Era reversul patriotismului român pe care l-am cunoscut... În ce mă priveşte, eu nu mă puteam împăca cu această atmosferă şi am plecat, gata să nu-mi mai revăd țara niciodată, dacă victoria nemțească se definitiva, să plec oriunde, chelner în America, decât să trăiesc în acest climat care nu era pentru mine.

Cu venirea la Paris a lui Take Ionescu însă rivalitățile şi disensiunile dintre el şi Ion Brătianu şi liberali, care mocneau la Iaşi, nu numai că n-au cedat, prin distanță, ci, din contră, s-au accentuat, au reizbucnit. Să-mi spună mie oricine ce-ar voi, eu afirm, neamul nostru nu era suficient pregătit pentru acest ceas care bătea prea devreme. Astfel jertfele au trebuit să fie mari, prea mari, şi clasa

conducătoare, nu totdeauna la înălțimea acestor jertfe. Orice indignare, efervescență de partid în această privință, e de prisos. Cum? Pregătire sufletească se poate numi când poeții noştri, aceia care trebuiau să exalte aspirațiile Națiunei, erau cei ce traficau la Paris cu interesele ei permanente şi sfinte.

La Paris se aflau peste două mii de refugiați români: foşti miniştri, profesori universitari, publicişti, advocați, ingineri etc. Aceştia trebuiau să fie acolo numai Români, din nenorocire ei şi-au păstrat şi acolo numai o armătură de partid, cu care se combăteau şi anihilau reciproc. Aceste dispute în fața problemelor grave de la Conferință i-au descurajat până şi pe prietenii noştri, francezi şi englezi. Când am ajuns la Paris, o ceartă pentru vicepreşedinții dura de câteva săptămâni şi dădea în spectacol colonia românească.

La Paris, am stat la Hotel Des Deux Mondes, unde stătea Păvlică Brătăşanu şi unde aveau loc întrunirile Românilor. În odaia unde au avut loc aceste întruniri, stă azi o tablă comemorativă în amintirea acelor conventicole româneşti. Şi pe părintele Vasile Lucaci l-am aflat aici.

După frământări de câteva zile izbutirăm să punem pace între beligeranți, pace pe care o înlesni Pavel Brătăşianu, căci altfel nu era posibilă. El îşi rugase prietenii să renunțe la persoana sa care se impunea acolo prin deosebite considerații, un prestigiu pe care-l avea „Nenea Pavlică” la francezi, fusese primit de Clemenceau în audiență, era animatorul refugiaților, persoana în jurul căreia gravita

toată lumea, fondatorul ziarului de propagandă „La Roumanie", dar... era takist, deşi pe Nea Păvlică nu-l contesta nimeni, nici liberalii, regula echilibrului îl cerea pe d. Jean Tehaş Florescu de vicepreşedinte. Căci preşedinte fiind Take Ionescu, iar doi ardeleni impunându-se prin un sens al lucrurilor, Vasile Lucaci şi O. Goga, era vorba doar de Ardeal, pentru celelalte două locuri trebuiau doi liberali. Refugiații nu aleseseră decât pe unul, pe Dr. C. Anghelescu, şi pentru locul al doilea pe P. Brătăşeanu. Pacea însă nu se putea restabili până ce nu renunțase Pavlică Brătăşeanu şi nu fusese proclamat d. Jean Tehaş. Consiliul se putu constitui, luând numirea de Consiliul Unității Naționale, venindu-i apoi imediat şi recunoaşterea din partea Franței, Angliei, Americei şi Italiei.

Acest consiliu funcționa ca un fel de guvern provizoriu, până la demiterea guvernului Marghiloman şi chemarea lui Ion I. C. Brătianu din nou în fruntea afacerilor. Am ținut vreo trei sau patru şedințe, ocupându-ne mai ales cu organizarea propagandei neglijată complet de guvernul Brătianu. La data aceasta, Parisul era inundat de o literatură de propagandă. Toată vara lucraseră Sârbii, Cehii, Polonii, Italienii, Ucrainii, cu o vie propagandă, din om în om. Noi ne puneam abia atunci pe lucru. Astfel apărură, pe rând, mici broşurele în chestia Banatului, care forma marea ciocnire dintre noi şi Slavi, la Conferință. Au scris bănățeanul Vuia, inginer, stabilit de mult în Paris, care e socotit ca un procreator al aeroplanului din care au tras foloase alții, apoi G. G. Mironescu, Dr. N. Lupu, Tr. Lalescu, O. Tafrali.

Am scris şi eu. Marea greutate, de a scrie ceva mai temeinic, era lipsa oricăror izvoare. Eu n-am avut alt izvor decât datele statistice ale Recensământului maghiar din 1910. Primele exemplare ale cărții mele, traduse şi-n englezeşte, fură luate de sub teasc, de la Imprimerie şi duse şi împărțite printre membrii Comisiei de 10, unde se dezbătea chestia Bănatului. În fața acestei comisii s-a prezentat şi Ion I. C. Brătianu, precum spunea, nu să apere teza românească, ci să protesteze că aceasta se poate măcar pune în discuție, fiindcă această chestiune a fost definitiv tranşată încă înainte de intrarea României în Război, prin tratatul care poartă pe el semnăturile Angliei, Franței, Italiei şi Rusiei, tratat care a fost condiția însăşi a intrării României în războiul mondial. Dimpotrivă, Vestnich şi o serie de tehnicieni, cu o somitate geografică printre ei pe care o aveau la Sorbona, profesorul Cvijici, apoi profesorul Radovanovits etc., au apărat cu un mare lux de amănunte punctul de vedere sârb, drepturile lor asupra Voivodinei, care, în treacăt, n-a existat sârbească în Bănat şi a privilegiilor primite de la Împărații din Viena, care tot mai puteau sluji la ceva. Îndeosebi atacau Timişoara şi Vârşețul, unde – spuneau – noi n-avem nimic, dar ei au două Episcopii, vrând a dovedi că noi n-am fi decât oaspeți în aceste ținuturi, penetrațiuni ulterioare, ceea ce dovedesc instituțiile lor religioase, episcopatele şi mânăstirile care sunt slave. Faptul că noi nu ne apăram, că nici nu încercam a răsturna alegațiile lor, n-a făcut bună impresie.

Cât priveşte cartea mea, cetitorul nu-mi va lua

de o lipsă de modestie că relatez o scenă dintre mine şi d. Martonne, celebrul geograf de la Sorbona, expert tehnic al guvernului francez, în conflictele, de caracter local, de interese limitate, cum li se spunea, europene, care fusese chemat şi-n America la Wilson, spre a-l pune în curent cu acele conflicte. Deodată cu d. Martonne, fusese la Washington şi d. Masaryk. Pot afirma şi despre d. Masaryk că se-ntorsese de la Washington altul decât cel care plecase şi pe care-l cunoscusem eu în Kiev. Astfel am fost eu care în Kiev îi spuneam d-lui Masaryk că România şi Ceho-Slovacia trebuie să aibe hotare comune.

- Imposibil! - răspundea d. Masaryk şi stăruia-n aceasta, căci şoca o filosofie a lui a păcii.

- Ce ne facem cu Rutenii? Noi nu suntem imperialişti! - se explica Preşedintele Masaryk.

Reîntors din Washington la Paris, tehnicienii d-sale nu numai că adoptaseră teza mea, împotriva căreia obişnuia să protesteze atât de energic, teoretic, Preşedintele, ci împinseră pretenţiile, peste trupul rutean, până profund în Maramureşul nostru, încât să ne vedem siliţi să ducem lupte aprige cu dânşii, pentru a smulge comune pur româneşti teoriei hotarelor naturale, care va fi valabilă sus la Tisa, dar care nu va mai avea aceeaşi valabilitate la aceeaşi Tisa jos. Formula anectorie, wilsoniană, găsită pentru Cehi era că au primit a înscrie în statutul Ceho-Slovaciei drepturi autonome pentru Ruteni, pe care nu le-au respectat.

Scena dintre mine şi d. Martonne, nici nu una, ci două scene, au fost următoarele:

Take Ionescu organizase câteva banchete de

propagandă. La unul dintre acestea, la cel dat în onoarea delegaţiilor italiene, la masă stăteam între doi oameni de ştiinţă celebri, între d. de Martonne şi G. Ferrero, celebrul istoric italian. Vorbind, când cu unul, când cu celălalt, am observat că d. de Martonne mi se adresa tot cu... „Domnule Profesor". Vedeam că mă confundă, dar n-am zis nimic până la urmă.

- Domnule profesor, eu nu sunt profesor.

- Cum, nu eşti d-ta autorul recentei lucrări asupra Banatului?

- Ba da, dar nu sunt profesor.

- Nu eşti profesor de geografie la Universitatea din Bucureşti? Aşa ştiam.

- Nu!

- Atunci, te felicit, interesantă intuiţie geografică în lucrarea d-tale.

Banchetul a dat loc şi la un incident. Italienii erau nemulţumiţi la Conferinţă pentru Fiume şi Take Ionescu era foarte îngrijorat ca nu cumva exploatându-se anumite predispoziţii, să dea loc unor demonstraţii contra prietenilor săi Sârbi. Dar de ceea ce s-a temut n-a scăpat. Răposatul Ion Coltor, profesor în Blaj, într-un avântat discurs, a făcut jonc ţiunea cuvenită sufletească între Fiume şi Banat. Take Ionescu nu şi-a putut stăpâni indignarea, iar câţiva dintre acoliţii săi au alergat la Coltor şi l-au silit să termine. Eu şi italienii l-am aplaudat. Take Ionescu era încredinţat că răposatul Coltor era trimis de Brătianu, ca să-i spargă banchetul, care s-a ridicat într-o atmosferă apăsătoare.

D. de Martonne mi-a devenit pe urmă bun

cunoscut, a venit şi la mine, la Lipova, în explorările sale ştiinţifice, prin Munţii Apuseni, dar datorez adevărului istoric să spun că în chestia integrităţii Bănatului nu ne era prieten. A pregătit în această chestiune şi o lucrare cartografică în care i-am surprins unele erori pe care a fost silit să le recunoască. Aceasta va fi cea de a doua scenă, pe care am avut-o cu d-sa. Încă atunci seara mi-am permis a-i atrage atenţia asupra unor erori a hărţii sale privitoare la Bănat, şi ne-a poftit pentru a doua zi la dânsul acasă. M-am dus cu părintele Lucaci. Pe masă avea harta cu pricina, lângă ea, Recensământul maghiar din 1910. I-am arătat că pe hartă era greşit prezentat de sârbesc grupul etnic din Vârşeţ şi Panciova, care e românesc. Nu voia să creadă, mai puţin că prima comună din faţa Belgradului, Ofcea, care înşela cu numele ei slav este pur românească. Am luat atunci de pe masă statistica maghiară, care nu putea fi bănuită de parţialitate, sau încât da, nu în favoarea Românilor, şi i-am probat, comună cu comună. Vădit jenat, Profesorul recunoscu că am dreptate, încercă o scuză: „N-aş fi crezut niciodată să fie aceasta cu putinţă. Ştii ce s-a întâmplat? Acum îmi aduc aminte. Cartograful meu e sârb, nu m-am gândit la aceasta şi chiar de mă gândeam nu i-aş fi bănuit onestitatea ştiinţifică."

Şi din aceasta se poate vedea câtă ardoare, patimă puneau Sârbii în propaganda lor şi câtă nepăsare, noi. Ei vedeau că la noi e slăbiciune şi suficienţă, prea multă încredere. Nu, nu s-a pierdut degeaba Banatul. Asta trebuie fixat pentru urmaşii care vor voi să repare fatala greşeală. O greşeală

numai? Nu, serii de greşeli, de acuzații, de contraacuzații, de simple manevre de politică internă.

Ne-am entuzismat şi, mărturisesc, m-am mirat când Ion I. C. Brătianu a pus-o, pentru întâia oară, această chestiune a Banatului, cadrilaterul acesta dintre Dunăre, Tisa, Mureş şi Carpați, ca o condiție, chezăşie a noului stat român. Eram fericit că se găseşte, prin atâta ignoranță generală, un om de stat şi încă tocmai acela care trebuia, şeful guvernului, ce, spre norocul nostru, e la cârmă, în care vorbesc limpede, intuițiile istorice, geografice, biologice, naționale şi internaționale ale statului român. Urmăream cu mare mulțumire tenacitatea cu care Ion I. C. Brătianu condiționa însăşi intrarea noastră în război de recunoaşterea acestor hotare. Tenacitatea sa a învins. Bănatul ne-a fost recunoscut integral şi un tratat fu semnat în acest sens, între noi şi Franța, Anglia, Italia, Rusia.

Ion I. C. Brătianu va săvârşi acum prima greşeală. Neglijează să ia şi iscălitura Serbiei, a statului interesat, ceea ce nu întâmpina nici o greutate atunci şi ceea ce-i va da mai târziu Serbiei pretextul eschivărei că pentru ea acest tratat nu există, că ea nu a luat nici un angajament, că pe ea nu o angajează iscălitura Rusiei, care nu putea ceda ce nu era al ei. Pe urmă a venit cealaltă greşeală, mare, de a fi stat la Conferință, până ce a pierdut tot, până la ireparabil, până a nu-i lăsa urmaşului altă posibilitate decât de a iscăli... dezastrul, care era al său. Conflictul politic al lui Ion I. C. Brătianu cu Aliații s-a dezvoltat în un conflict personal. „Cei patru" care croiau hotarele (Wilson, Lloyd George,

Clemeanceau şi Orlando) nu mai aveau nici raporturi personale cu Brătianu. Atunci au tras hotare de pedeapsă României, ca să o silească astfel să-şi schimbe delegatul la Conferință, să-l trimită pe Take Ionescu, căruia să-i dea hotarele lui, care, față de cele ce s-au tras şi au rămas, să însemne un mare triumf şi personal pentru Take Ionescu. Aceste hotare treceau undeva deasupra Panciovei, lăsau la noi Vârşeţul, Biserica-Albă, Becicherecul şi Chichinda şi rolul lor era mai mult de a-i da Belgradului o acoperire militară, strategică. Mai aveau un avantaj aceste hotare, trebuie să recunoaştem, chiar peste cele ale integrității, dacă le-am fi putut avea: erau liber consimțite de Sârbi, purtau iscălitura lui Pasici, sub preşidenția ministrului de externe al Angliei, Balfour. Brătianu nu s-a retras, n-a primit avertismentul, şi n-a plecat din Paris până când Aliații trebuiau să încheie Conferința şi să parafeze tratatele. Atunci, bietul Pichon, ministrul de externe francez, de la gară încă a căutat să-l reîntoarcă pe Ion I. C. Brătianu, îngrozit el însuşi că rămân acele hotare de pedeapsă, Ion I. C. Brătianu a plecat însă trântind uşile. Omului lui Pichon nu i-a mai strigat decât prin fereastra vagonului:

- Dacă nu mi se dă tot, cele mai rele hotare vor fi pentru mine cele mai bune.

Nenorocit minut. Aliații nu i-au dat tot şi paradoxul din gara Lyon s-a prefăcut în dramă, drama hotarului nostru bănățean. E bine însă să se cunoască, de toți, de cei de acum şi de cei din viitor, că hotarul bănățean e hotar de pedeapsă. Vor veni alte generații, de altă demnitate sau putințe, care nu

vor să rămână pedepsite pentru greşelile antecesorilor lor.

Dar, nici aceasta nu era încă totul. Îl poți pe un popor nedreptăți, violenta, pedepsi. El nu va pierde însă decât la ceea ce renunța el. E o axiomă. Brătianu nerenunțând la nimic, salva dreptul la tot. Dar aşa a făcut? Îi plăcea lui Ion I. C. Brătianu să asemuiască politica sa cu ce a tatălui său în chestia Basarabiei. Rezistă comparația? Ion Brătianu a rămas din cauza Basarabiei până la moarte ostil Rusiei şi această ostilitate a rămas moştenire şi generațiilor următoare. Între relațiile dintre România şi Rusia stătea un permanent cadavru: raptul din 1812! Ion I. C. Brătianu, peste un an, s-a dus la Belgrad ca la o Canossă, iar pentru urmaşii săi nici amintirea atitudinei sale din Paris nu mai există. Dimpotrivă, cu rost şi fără rost, ei dau asigurări tuturora, şi acelora care nu le cer, ca nu cumva să mai poată cineva crede altfel, că hotarele României sunt definitive, că România nu mai are nimic de revendicat, ceea ce, evident, este profund de umilitor, dureros, mai ales pentru cei rămaşi dincolo, cărora nu li se pot lua până şi nădejdile... Nici un partid n-are dreptul acesta, nici unul să nu identifice Națiunea cu slăbiciunile lui, care îi sunt proprii.

În ce-l priveşte pe Take Ionescu, atitudinea sa a fost tot atât dacă nu şi mai reprobabilă, criticabilă. În rivalitățile lor personale şi de partid, să zicem şi de concepții, cei doi şefi se sprijineau, fiecare, pe alți factori. Ion I. C. Brătianu se bucura de încrederea regelui Ferdinand, necontrolat, nelimitat, absolut. Take Ionescu, de cea a străinătății. Era

mândru de un titlu de „mare european” pe care i-l decernase Clemenceau. Dar nimic nu se dă pe gratis. Totul trebuie slujit, meritat.

Take Ionescu avea o singură datorie în străinătate pe care nu şi-a împlinit-o: să apere tratatul lui Brătianu, care nu era al lui Brătianu, ci al României, să nu producă nici o breşă în o unitate care era în acest scop necesară, să evite până şi impresia că Aliații ar putea constitui în România alt guvern, care să le fie favorabil.

Căci evident şi Aliații se aflau în foarte mare jenă. Nu le era uşoară hotărârea între noi şi Slavi. Controversa apoi nu era singură, ea se interpenetra cu alte numeroase conflicte de această natură. Atunci se țineau în compensații, în un fel de echilibru, Aliații. Sau examinau cu grijă părțile slabe ale tezelor în luptă şi căutau breşele prin care să poată să se strecoare mai ieftin. În cazul concret, chestiunea se punea pentru Aliați astfel: dacă satisfac teza sârbească, îl nemulțumesc pe Brătianu, dacă satisfac pe cea românească, supără toată Iugoslavia. Şi teza noastră din nenorocire avea şi alte părți slabe. Întâi, pacea de la Bucureşti. Cu toate că ea a fost rezultatul unor forțe majore, revoluția rusească, defecțiunea Aliatului din Răsărit, care ne-a lăsat izolați, încercuiți, încât pacea a trebuit să o încheiem chiar cu aprobarea Aliaților, ea totuşi n-a fost de natură, mai ales prin atitudinile guvernului nemțofil din Iaşi, a întări, ci de a slăbi poziția noastră. A doua, primisem Basarabia în plus, care nu era în tratat, Basarabia, ce-i drept luată de noi, prin alte, noi jertfe, dar pe care Aliații totuşi trebuiau să

ne-o confirme şi încă cu preţul supărării Aliatului rus, care, oricât trădase, dar până-n trădare colaborase cu jertfa sa imensă, de mai multe milioane de morţi, la victoria comună. Cu toate aceste slăbiciuni, părerea mea nestrămutată e că opunându-le Naţiunea unitatea ei, în chestiunea Banatului, nu se putea trece peste ea. Era greu de a sfârteca unilateral un tratat, de pe care, deşi lipsea semnătura Americii, stăteau acolo ale Franţei, Angliei, Italiei. Era greu de a cădea în aceeaşi vină pe care Aliaţii nu i-o iertau Germaniei de a fi declarat tratatul ei cu Belgia petec de hârtie. Căci pentru România mai pleda un argument. Ea nu era silită a lua parte la Război, ca Serbia, care era cauza însăşi a războiului. România putea beneficia de neutralitatea ei, pe care de bună voie şi-a sacrificat-o.

Take Ionescu nu era însă de părerea aceasta. El îmi aducea de multe ori obiecţiunilor mele scuza şi explicaţia sa.

„Eu nu cer ce ştiu că nu mi se dă".

Altădată îmi spunea:

- Dragă Bocu, eu te admir că suferi şi te torturi ca bănăţean, dar ce vrei să fiu eu mai bănăţean ca Goga, care nu e de părerea ta.

Mărturisesc că mă durea argumentul din urmă şi stăteam dezarmat în faţa lui.

În faptă, O. Goga era cel care trata cu Sârbii, cu Vestnich şi ceilalţi. A trata cu Sârbii însemna a-i admite. O. Goga m-a chemat şi pe mine de mai multe ori la acele consfătuiri, i-am răspuns consecvent că eu n-am ce să discut asupra unor teritorii care nu pot forma obiect de discuţii. L-am susţinut pe Bră-

tianu din tabăra lui Take Ionescu, sincer, integral, hotărât, fiindcă la renunțări era totdeauna timp.

Şi pot spune că am sacrificat o prietenie. Intimă, caldă, profundă, pentru o credință a mea, care era şi mai profundă. Mă gândesc şi azi cu duioşie la atâtea discuții, explicații, câte am avut cu Take Ionescu. Mi-a spus că eu sunt torturat ca bănățean, în realitate, cred că torturat era el. Şi avea o adevărată necesitate să se explice cu mine, să obție dela mine nu ştiu ce absolviri, pe care eu nu i le puteam da. Aceasta l-a jignit până la urmă, într-atât, - fiindcă, om incontestabil superior, era de tot atât de mare sensibilitate de spirit şi de suflet, - încât s-a îndepărtat, răcit, de mine şi până la moarte nu s-a mai reconciliat.

Eu nu-i port nici azi nici o supărare şi-i cer iertare până şi umbrei sale dacă l-aş fi supărat eu. Fiindcă-n această chestiune n-am urmat voia mea, ci a unor porunci, mai tari, superioare, ancestrale. Nu porniri vandale sunt în mine, de dărâmare de altare, de răsturnare de idoli. Nici veleități orgolioase de a mă ridica pe mine prin ridicarea chestiunilor. Nu. Vreau să se ştie adevărul, ca cei rămaşi în nedreptate să nu cadă în deznădejde. Vreau să se ştie că în aceste hotare nu sunt sancțiuni imanente, ci greşeli omeneşti, reparabile. Vreau să zdruncin încrederea în trăinicia unui lucru efemer, împotriva căruia se răzvrăteşte nu numai istoria noastră, ci toate legile biologice. Vreau să se ştie că hotarul bănățean este un hotar de pedeapsă, care ni s-a dat pentru păcatele noastre...

Aceasta cu atât mai mult cu cât cei doi mari băr-

bați pot suporta adevărul. Fiindcă faptele mari, pe care le-au săvârşit ei şi care îi trec la nemurire, sunt ale lor, dar vinele nu sunt numai ale lor. Vinele, cum am mai arătat şi în 1923, în Parlament, sunt ale întregii generații, surprinsă de lucruri prea mari, pentru care nu era suficient pregătită. Cum era să stăruie ei în mai mult în o societate în care până şi visătorii, poeții, se mulțumeau cu mai puțin?

Pe când Ion I. C. Brătianu sta ferm, în neutralitate, față de Aliați, pe temeiul integrității, apăreau articole, studii, care îl descurajau în intransigența sa. Societatea noastră era speriată de ce căpăta şi nu o dată se auzeau glasuri: „avem de unde lăsa", „nu fiți lacomi". Nici Italia nu era lacomă şi nu se prăpădea desigur fără cei 3 km pătrați dintre Fiume şi Şişak, pe care i-a adus insurecția lui d' Anunzio la patrimoniul italian. Dar Italia a pus pe carta lui d' Anunzio tot. Şi din efervescența din Fiume a răsărit renaşterea mussoliniană, fascistă, romană. Precum din înfrângerea noastră în Bănat se trage moralul nostru de învinşi, pe care nu l-au putut schimba toate bucuriile de ceea ce am câştigat.

Instinctul nostru pierdea simțul just al limitelor... Cine ştia în Bucureşti unde sunt limitele juste? Cine venea înainte de război prin Becicherec, prin Doloave, Panciova, Satul-Nou sau măcar în Timişoara? La adunarea lui Murgu de pe Câmpia Lugojului au mai fost C. Rosetti, Iepureanu, dar pe urmă cine a mai fost? Geambaşii, care cumpărau cai pentru armata română. Sforțările neamului nostru pentru recucerirea Tisei erau lăsate sorții lor. Bietul nostru neam! Turcii n-au mai lăsat din el

decât vreo 40 mii familii şi acelea retrase în munți. Dar din rezervorul ardelean, oltean, mehedințean, gorjean au venit cu sutele de mii, să umple golurile. Cum au răzbătut ei, fără conducători, printre sutele de mii de străini aduşi din toată Europa, de împărații din Viena, să inunde din nou şesul de pe care s-au retras şi să înainteze, pas cu pas, iar până-n Tisa. Cum a putut el înfrânge atâtea asupriri, materiale şi spirituale, ere de fier, stratomiroviciene, împilări, austriece, maghiare, şi să se redreseze, cu ostentație, tocmai în fața Belgradului? Ofcea din fața Belgradului este o fortăreață din cimentul celui mai teribil sânge românesc. Ungurii aici au deportat după Revoluția din 1784 seminția lui Horia, Cloşca şi Crişan. Nu-i un păcat strigător la cer, ca Războiul să întrerupă această evoluție, să o înfrângă în plină desfăşurare? „Tribuna" din Arad, ziar zilnic, avea în Satul-Nou de lângă Panciova 100 de abonați.

Tristul adevăr este că periferiile sunt lăsate şi azi singure în atâtea sforțări, dar atunci? Străinii cunoşteau mai bine aspirațiile teritoriale româneşti. Se cunoştea de mai mult de un secol în cabinetele europene harta secretă a iredentei româneşti. În 1787, Caterina II preconiza restaurarea Daciei cu frontiera Dunării şi Tisei, ca un stat tampon între Rusia, Turcia şi Austria. Pe statuia ecvestră din Viena a lui Iosif II stă gravat „Rex Daciae". Nici un călător care a umblat de atunci prin Banat n-a putut fi mistificat privitor la caracterul acestui pământ. Griselini, Thornton, Thouvenel, Demidoff, Kanitz, Saint-Marc Girardin, Picot vorbesc de Banatul de Temesvar ca de un pământ românesc. Prokesch-

Osten, ambasadorul Austro-Ungariei la Constantinopol, precizează în preajma Conferinței din Paris de la 1856 aspirațiile româneşti, textual: „Românii tind la un stat independent, cu Bucovina, părțile româneşti din Transilvania şi Bănatul cu Balcanii ca frontieră."

Eu nu-i voi tăgădui politicei lui Take Ionescu prevederea. Trebuie să recunosc că timpul l-a justificat, pe el, până într-atât încât Brătianu să schimbe brusc de front, să-şi abandoneze toată politica sa de tratat, să-l accepte pe Take Ionescu, integral. Politica lui Take Ionescu de la Conferință, direct slavofilă, se va dezvolta prompt în „Mica Antantă", foarte criticată, la început, de Brătianu, ca pe urmă să fie subit acceptată. Într-atât, că am putut întrebuința în 1923 la adresa partidului liberal următoarele cuvinte: „dac-ar trăi Take Ionescu, ar trebui să vă înscrieți direct la dânsul, într-atât i-ați expropriat toată politica, toate ideile, sau să fie silit să şi le abandoneze el, ca să se deosebească de d-voastră".

Evident, în materie de politică externă nu există niciodată cuvânt ultim, este totdeauna altul mai ultim. De aceea, nici o politică externă nu poate scuza renunțările. Amicii în politica externă nu se plătesc cu teritorii, nici cu sânge. Neamul românesc nu poate renunța la 500.000 de Români, de dragul Aliațelor. E preț prea mare. De aceea am susținut la Paris politica lui Brătianu, politica de tratat, am susținut-o şi când el a încetat de a o mai susține, o susțin şi azi şi o voi susține, până când sângele celor 800 de mii nu va fi răscumpărat integral.

Căci o Națiune care nu e unită pe nimic, nici pe chestiile de teritoriu, externe, nu e o Națiune. E numai un popor. În fața străinătății, o Națiune trebuie să fie unită, oricât ar fi divizată înlăuntru. Noi n-am fost aşa la Paris. Cât de violenți, de cunoscuți de răi în urile lor, sunt Sârbii, au fost capabili să se unească în fața Conferinței, sciziparitățile lor temperamentale să amuțească, iar propaganda lor să străbată atât de intens, încât femeile americane să se îmbrace la balurile lor în costume „à la tragedie Serbe". În acest timp, şefii noştri politici soseau certați la Paris, neuniți, evitându-se unii pe alții, amănuntul meritând interesul cronicarului: Brătianu şi Take Ionescu nici mâna nu şi-au întins 4 - 5 luni, cât au stat la Paris. Supărați că Brătianu nu le-a dat atenție la Quai d' Orsay, Take Ionescu împreună cu Nicolae Titulescu au părăsit Parisul în toiul Conferinței şi s-au dus la Nisa, ca şi cum Bănatul sfâşiat prețuia mai puțin decât o ambiție jignită. Aci aşteptau ca vreo telegramă să le anunțe căderea lui Brătianu.

Telegramele le-au anunțat căderi, dar nu a lui Brătianu, ci a Bănatului. Această oarbă neunire, această sfărâmare de forțe a fost comandamentul înfrângerii, temelia dramei pe care se clădeşte orice act de stat, nefast, pornit din această politică a urilor dezlănțuite, pentru a nimici cu o răzbunare personală înseşi destinele unui neam.

LUPTA PENTRU BANAT

Discursul emoţionant

AL D-LUI

SEVER BOCU

Deputat, Preşedinte al organizaţiei Timiş-Torontal a Partidului Naţional Român

ROSTIT ÎN SEDINŢA DELA 18 DECEMBRIE A ADUNĂRII DEPUTAŢILOR ÎN APARAREA BANATULUI — DUPĂ NOTELE STENOGRAFICE —

BUCUREŞTI
„TIPOGRAFILE ROMÂNE UNITE" S. A.
SEDIUL CENTRAL STRADA CÂMPILEANU, 9
1923

Pagina de titlu din 1923

Lupta pentru Banat

Discursul emoționant al d-lui Sever Bocu
Deputat, Preşedinte
al organizației Timiş-Torontal
a Partidului Național Român
Rostit în şedința de la 18 decembrie 1923
a Adunării Deputaților
în apărarea Banatului
– după notele stenografice –

Discursul domnului Sever Bocu în chestiunea Banatului

Dl. M.G. Orleanu, preşedinte: Intrăm în ordinea zilei. Domnul Sever Bocu are cuvântul.

(Domnul Sever Bocu este întâmpinat cu aplauze de către Partidul Național)

Dl. Sever Bocu: Domnilor deputați, m-am urcat la această tribună nu să țin sau să fac, cum spun unii, poate mai exact, un discurs în sensul militant de partid.

M-am urcat să-mi fac o datorie de conştiință întâi; să fac o analiză onestă, imparțială, obiectivă a faptelor, al doilea, şi să dau o expresiune sinceră, nefalsificată, sentimentelor Banatului, al treilea, aşa cum ele s-au manifestat într-un mod unanim, măreț, în adunarea de duminică ce s-a ținut la Timişoara, fără deosebire de partid. Căci domnilor, nici o națiune într-o chestiune aşa de mare n-are partide.

(Aplauze)

Declarațiunile mele, domnilor deputați, vă voi ruga să-mi dați voie să le citesc. Am preferat o exprimare a gândirei scrise, în această chestiune, gândirei slobode, într-un labirint de fapte şi idei. Îmi dau perfect seama de ceea ce aşteaptă Banatul istoric în aceste clipe de la mine. Mă voi conforma comandamentului său fără teamă, fără grijă de interese lăturalnice, personale sau de partid.

(Aplauze pe băncile Partidului Național Român)

Domnilor Deputați,

Când acum cinci ani România pierdea la areopagul păcii drepturi sacre, căci sunt sacre, dom-

nilor, drepturile oricărei națiuni la teritoriul ei, la pământul strămoşesc, terra patrum, pe care trăieşte şi se dezvoltă, era clar în acest act vizibil un nou rapt. Conferința se conforma unor legi ale fatalității: semăna ea, - cu concursul normal, de totdeauna, al filozofilor păcii, - germenii războiului viitor.

(Aplauze)

O Alsacie-Lorenă se încheia şi alta, inevitabilă, lua ființă. Iar justiția imanentă a lui Gambetta, ce abia îşi sfârşea înspăimântătoarea operă de reparare, uitată, era rechemată din nou, pentru a răzbuna pe alta.

În acea zi fatală, în care o generație transmitea altei generații a României drept măsură a capacității sale funesta moştenire a unui nou război, noi, aici, nu mai aveam decât o datorie de împlinit: să o îngropăm cu onoruri ce i se cuveneau, de clasa III, şi să ne dăm toată creştineasca silință să nu mai spunem de ea, conform adagiului, nici un rău. Misiunea ei, bine, rău, se terminase, pe lângă bine făcuse şi tot răul de care era capabilă şi experiența nu ne mai trimitea decât la o datorie: de a opri de a mai putea săvârşi răul ce se mai putea aştepta de la dânsa.

(Aplauze pe băncile Partidului Național şi Partidului Țărănesc)

Chestiunea Banatului, domnilor, depăşeşte mult, să mă credeți, importanța certurilor noastre din această incintă.

(Aplauze)

Ea depăşeşte, vă asigur, chiar necesitățile retorice tactice ale partidului liberal sau pretențiile

micilor noastre persoane, fără talie, a lucrurilor mari. Ea ia proporțiile unei mari chestiuni istorice a națiunii, în care greşelile dacă n-au totdeauna sancțiuni imediate, le au cu atât mai teribile: în pedeapsa posterității.

(Aplauze îndelungate pe băncile opoziției)

De ce am pierdut Banatul?

Dl. Brătianu aruncă vina în această incintă, sau în cea de la Ateneu, pe Europa, pe Univers. Apoi este drept, domnilor, că-i revine o vină destul de mare şi Universului, Europei, reprezentate prin cei patru, „les quatres" cum li se zicea, cari închişi într-un cabinet la Quai d'Orsay, maltratau cu creionul o hartă întinsă înaintea lor, harta Europei, pe care trasau ca pe o foaie de plăcintă limitele între popoare, cam cu atâta cunoştință şi siguranță în ceea ce făceau cu câtă siguranță şi cunoştință îşi susținea, ca să mă folosesc de o asemănare, România, în cazul ei, propria cauză. Vina lor, însă, este, să recunoaştem, să fim drepți, infinit mai mică ca vina noastră – la tribunalul istoriei noastre nu-i putem cita -, cari poate ştiam şi mai puțin de o controversă de frontieră din Patagonia sau Uruguay, dar cari eram datori să ne cunoaştem drepturile noastre – reprezentam acolo propria-ne istorie – şi, cunoscându-le, să le apărăm cu toată intransigența şi cu tot succesul. Căci este singurul lucru pe care nu transigă un popor: teritoriul, singurul lucru care nu justifică decât un argument: succesul!

(Aplauze vii)

Dar în ce constă vina celor patru?

Apoi, domnilor, istoria, cea universală, ale cărei instrumente erau ei, nu va fi mai indulgentă nici cu ei: vina lor în chestiunea Bănatului va fi aspru osândită, sângele ce va curge într-o zi nu-i va binecuvânta, cu siguranță, iar poporul român şi îndeosebi poporațiunea din Bănat nu-i iartă nici azi pentru oarba, pentru fatala, pentru neiertata lor greşeală.

(Aplauze pe băncile liberale)

În ce consistă ea?

Vina celor „patru”

În faptul că ei, în cazul României, îşi dezmințeau şi-şi înlăturau propriile lor ideologii, cu cari pretențiile României nu se aflau în nici un dezacord, nesocotind întâi voința limpede, evidentă, a întregii populații a Banatului: autodeterminarea, plebiscitul, ce figura prima printre criteriile wilsoniene; a doua, un simplu, elementar principiu geografic, care deşi nu făcea parte expresă din acele ideologii nu era nici repudiat, nu putea să fie - cum nici n-a fost! – repudiat, dovadă scrisoarea lui Wilson către italieni: adevărată apologie la adresa principiului hotarelor naturale.

În cazul Banatului, care reprezintă unitatea geografică, în forma ei ştiințifică, într-adevăr, cea mai clasică, – în Europa nu este alta la fel – desconsiderarea acestui principiu a fost o monstruozitate. Neluarea în seamă a principiului plebiscitar, principiu eminamente wilsonian, o profundă decepție în imparțialitatea şi onestitatea principiilor. Iar

sfârtecarea unilaterală, arbitrară, a tratatului de alianță…

(aplauze pe toate băncile)

…acoperit cu semnăturile a trei din cei patru, pe care România îl execută din parte-i prompt aruncând din fiii ei 800.000 în balanța victoriei, ce profită tuturora – orice s-ar zice – un sacrilegiu…

(aplauze pe toate băncile)

…care reabilitează invazia belgiană şi desfide moralitatea internațională.

(aplauze pe toate băncile)

Dezmembrarea-monstruozitate

Da, domnilor, dezmembrarea Banatului este o monstruozitate, teoreticeşte, mai mică decât monstruozitatea, de pildă, de a-l fi atribuit întreg minorității sârbeşti.

Căci, vă rog să credeți, acest proiect pe care-l aveți înaintea dumneavoastră nu este în realitate decât protestarea acestei monstruozități, revolta ei neputincioasă, încercarea ei de a remedia, de a corecta ceea ce, din nenorocire, este de neremediat, de necorectat.

L-au despicat, după o înțelepciune solomonică, Banatul în două, şi azi se caută rătăcite, stinghere, aceste părți amândouă, căci pe locul amputației se scurge sângele şi puterea lor în şiroaie deopotrivă. Cât va mai dura suferința, răbdarea, 5-10-15 ani, nu ştim, dar ceea ce ştim e că o reacțiune e pe drum, masele dezamăgite, decepționate de greutăți de trai,

urmare fatală a nebuniei dezmembrării, care înlătură condiții indispensabile, organice de viață, detestă până şi ideea de stat național care poate da loc la aşa excrescențe. Şi ştiu sigur că românii noştri de dincolo – instigație poate şi alimentată – îşi pun toate nădejdile în revenirea Monarhiei habsburgice, căci pentru ei înlăturarea vechiului regim a însemnat, față de libertățile chiar incomplete de cari s-au bucurat, o mare pierdere, ca dorința lor de a le câştiga – cu oricine! – să devie azi o mare aspirație!

Dl. Leonte Moldovanu: Asta nu trebuie să o spui.

Dl. Sever Bocu: Banatul, domnilor, a fost un permanent teatru de război al Europei. Numai cei două sute de ani din urmă, ani ai păcii pentru el, cari l-au cruțat ca un fel de revanşă pentru trecut, i-au permis progresul din urmă, progresul de azi, care l-a prefăcut într-un Canaan. Ungurii îl numeau grânarul lor, grânarul Ungariei. În trecut l-au stăpânit cu rândul austriecii, turcii, iar austriecii, ungurii, dar niciodată dezmembrat – întreg.

Ideea dezmembrării laudă o colaborare: şovinism sârb, obiectivitate internațională, metodă geografică modernă. Căci, trebuie să ştiți că alături de celebrii filozofi ai păcii cari ruinau o provincie, această operă de non-sens geografic a păcii mai este şi o operă de geografi.

Mă abțin de a numi persoane, cari în alte ocazii au făcut şi un mare bine României, dar ştiu dintr-un caz surprins personal de mine cu ce uşurință ştiințifică se sacrificau la Paris drepturile României.

Ce este acest protocol?

Domnilor, de ce ni s-a adus înaintea parlamentului acest schimb de comune? Cuvântul este al dlui Duca: „nu este decât un simplu schimb de comune”. Domnilor, chestiunea nu e aşa de inocentă cum are dl ministru al nostru de externe aerul să ni-o înfăţişeze, şi mai puţin s-ar putea spune despre ea c-ar veni pe o cale frumoasă. Tratatul care regulează fruntariile dintre noi şi Jugoslavia este tratatul de Sévres. Acel tratat iscălit de Take Ionescu n-a fost niciodată adus în parlamentul nostru şi noi am înţeles că el nici nu va fi adus niciodată, că el va rămâne un tratat în cartoanele Externelor noastre, evident în vigoare, iscălit de guvern, dar niciodată ratificat de naţiune, fiindcă nici un guvern nu va îndrăzni să-l aducă aici în parlament şi nici un parlament nu va îndrăzni să-l ratifice.

(Aplauze pe băncile Partidului Naţional)

Îi revine dlui Duca, ministru de externe al guvernului integralist, meritul, merit pe care Take Ionescu nu l-a râvnit, de a-l fi adus aici, şi încă pe o cale piezişă, în formă de anexă a tratatului de Sévres, „simplu schimb de comune” care în realitate însă este fruntaria însăşi, deci tratatul pe care dl Duca şi-l trece prin parlamentul liberal într-un mod straniu, aş putea zice fără precedent.

(Aplauze pe băncile Partidului Naţional)

Şi de ce a trebuit să se facă acest schimb de comune? Ni se spune şoptit că pentru nişte insule de pe Dunăre uitate în tratatul de Sévres şi cari în felul acesta ne revin, deci înţelegeţi – nu ştiu ce posibi-

lități de afaceri deschid aceste insule – paguba e în parte refăcută şi trebuie chiar să-l felicităm pe dl Duca, altfel pierdeam şi insulele… Nu, domnilor, nici un interes românesc nu se află la mijloc, această rectificare este cerută de sârbi, dictată de un interes sârbesc, de o necesitate de a da o viabilitate barem relativă unor granițe absurde, ridicole, contra cărora protestează la tot pasul natura jignită, maltratată, violată.

Dl. dr. Aurel Cosma: Foarte bine a zis, aplaudăm şi noi.

„Frontiera cea ma rea e frontiera cea mai bună”

Dl. Sever Bocu: Dl Brătianu avea o vorbă la Paris, când ar fi putut obține o graniță mult mai bună şi era amenințat că dacă nu o primeşte va primi una rea de tot, cum s-a şi întâmplat: „Frontiera cea mai rea e pentru mine cea mai bună”, spunea dl Brătianu.

(Aplauze, întreruperi)

Dl. I. Th. Florescu (partidul liberal): Foarte bine a zis.

Dl. Aurel Cosma (partidul liberal): Da, a vorbit cum trebuie să vorbească un bun român.

Dl. Vasile Goldiş (partidul național, fost ministru): Să susțineți teza aceasta şi de la tribună, domnilor foşti miniştri!

Dl. Sever Bocu: Vom vedea dacă dl Cosma va trage şi toate consecințele pe urma acestei teze.

(Zgomot)

Dl. Aurel Cosma: Da, da.

Dl Sever Bocu: Ei bine, de ce nu se ține dl Brătianu şi azi de axioma sa?

(Zgomot)

Îl întreb. Şi aştept răspunsul. Nu de la domnul Cosma. E de înțeles că sârbii îşi dau silința corectând-o; să reabiliteze o graniță condamnată de orice rezon omenesc. Dar noi, avem şi noi interesul acesta? De o bună viețuire între noi şi sârbi s-a îngrijit natura, în nepătrunsa ei înțelepciune, când ne-a dat frontiere ca Dunărea şi Tisa. Aceste fruntarii s-ar putea numi fruntarii pacifice. Sunt sârbii cari le-au înlocuit prin fruntarii belice. De ce au depăşit sârbii aceste fruntarii pacifice? Pentru cei 188.000 de sârbi din Torontal? Nu. Dacă aceasta ar fi aşa, ei nu s-ar împotrivi să le depăşim şi noi şi să-i anexăm pe cei 300.000 de români din Timoc, în conexiune geografică cu noi. Nu, argumentul lor e numai un pretext, şi încă unul slab, pueril, ce nu rezistă nici unei critici elementare – în realitate, ei martirizează într-un mod neauzit pe aceşti români din Timoc, pentru cari nu se găseşte nici o protecție, la nici o societate de națiuni, la nici un guvern românesc.

(Aplauze pe toate băncile)

Iar adevărul ființei lor în Bănat e numai unul: o violare a hotarelor noastre, o ştirbire a suveranității noastre, o nemărturisită dar clară tendință imperialistă de a se lărgi în paguba noastră, de a permanentiza conflictul între noi, de a nu trăi în pace cu poporul românesc.

(Aplauze îndelungate pe toate băncile)

Dar, să vedem, cum vor putea trăi aceste hotare? Ele rămân doar cu corecțiunea ce li se aduce şi pe mai departe aceleaşi: o şosea, un drum între tarlale, un pom. Ele trec, cum spunea duminică dl Nedelcu la Ateneu, pe alocuri prin ogrăzile locuitorilor, casele sunt împărțite în două, cimitirele sunt de asemenea despărțite, aşa că sârbii îşi trec prin vamă morții lor.

(Rumoare)

Vă voi da câteva exemple ca să vedeți silogismul sârbesc, în rezultatele lui practice.

Direcțiunea societății pentru regularea apelor Aranka-Bega-Timiş, de pildă, va fi în România, pompele ei în Jugoslavia. Societatea nu mai funcționează de cinci ani, bălțile sălbatice, necanalizate, se sporesc şi mlaştina din Bănat, pe care sârguința umană desfăşurată în curs de decenii a prefăcut-o într-un Canaan fertil, va redeveni ceea ce a fost sub turci: mlaştină neroditoare, otrăvitoare de aer. Canalul Bega, care de peste un veac duce pe spatele lui imensele bogății ale Bănatului spre Balcani, spre Apus a devenit un simplu lucru netrebnic.

Calea ferată Modoş-Jombolea, artera de viață a şase comune, nu va mai funcționa în urma acestei rectificări care, vedeți, pretinde să aducă o ameliorare, căci altă rațiune n-are. Această cale ferată parcurgea până acum între Jombolea şi Pustiniş teritoriu jugoslav, între Otelek, Johannisfeld, Pardani şi Modoş teritoriu român. Baza rectificării a fost această linie ferată. Iar acum, în urma rectificării geniale, trenul va porni din Jombolea

românească, prima lui stațiune, Klari, va fi deja pe teritoriu jugoslav – dacă va mai funcționa acel tren -, urmează apoi revizia vamală şi alte agremente. În hotarul Klari trenul va fi suspendat în aer. Vreo zece kilometri, aproximativ, trenul va traversa teritoriu jugoslav, dar stațiunea Klari nu va avea legătură cu nici o stațiune jugoslavă, pentru că nu numai stațiunea premergătoare ci şi cea următoare, Checea, sunt pe teritoriu român. De la Checea la Johannisfeld trenul trece pe teritoriu românesc, de acolo din nou pe teritoriu jugoslav, cu alte revizii vamale, altă vamă etc.

Este o admirabilă temă de croquist călătoria, în veacul XX, din Chichinda bunăoară jugoslavă în Pardani, tot jugoslav, pe teritoriul aceluiaşi județ. La St. Hubert călătorul va părăsi granița jugoslavă, la Jombolea intră în România, după Jombolea părăseşte România, la Klari intră în Jugoslavia, peste zece minute părăseşte Jugoslavia şi e iar în România, după o jumătate de oră părăseşte iar România şi ajunge în Jugoslavia. După opt revizii vamale şi polițiale, în sfârşit e la destinație şi binecuvântă, în meditația lui, vremea Societății Națiunilor.

(Consternație generală)

Dl. Vaida-Voevod (fost preşedinte al consiliului): Iată ce veți vota dumneavoastră!

(Zgomot)

Părinte dl. Manu: Poftiți la vot, domnilor!

Dl. Vasile Goldiş (partidul național): Ca să se împlinească vorba că „ce e mai rău este cel mai bun”.

Dl. Victor Moldovan (partidul național): A spus înadevăr acele cuvinte domnul Ion Brătianu?

(Zgomot)

Dl. Sever Bocu: Dar starea nenorocitelor oraşe, altădată emporii de civilizație şi comerț, Vârşețul şi Biserica-Albă, cât de deplâns e! Nu există unul care să nu-şi dea seama de marea absurditate a unor lucruri pe cari n-ai putea crede că oamenii să şi le fi făcut unii altora. Sau portul pe Dunăre, Baziaşul, cel mai important înainte de război şi care nu înțeleg de ce ne-a mai fost atribuit dacă nu ne-a fost atribuită şi linia principală Arad-Timişoara-Vârşeț-Baziaş! Azi creşte iarbă în acel port, e parcă o ruină de pe vremea romană, o crudă ironie la amiciția dintre două popoare, la adresa unei păci care avea menirea să aducă mai multă mulțumire, nu să multiplice greutățile de viață în acel colț de pământ.

Vina noastră

Dl. Sever Bocu: Şi acum, domnilor, vina noastră. Vina noastră este o vină colectivă în primul rând: vina unei biete generațiuni surprinsă de lucruri mari, pe cari evenimentele o puneau în fața unui examen, complet nepregătită, dezorientată.

Dl. I. G. Duca, ministru de externe: Domnule Bocu, te rog mai spune odată şi cu voce tare căci dumneavoastră, ardelenii, după tot ce a făcut vechiul regat pentru dezrobirea dumneavoastră, tot ziceți că n-am făcut nimic.

Dl. Iuliu Maniu: Este o învinuire nedemnă!

(Zgomot)

Dl Sever Bocu: Cred că nu m-ați priceput şi mă repet. Este vina unei generații…

(Întreruperi)

Voci: N-a făcut nimic Vechiul Regat pentru Transilvania?

Părintele D. Manu: Nu ciocoii ne-au dezrobit!

Dl. dr. Alexandru Vaida-Voevod, fost prim-ministru: Transilvania a fost partidul național, dar Vechiul Regat nu a fost partidul liberal!

(Aplauze)

Dl. Sever Bocu: … sunt generațiuni pe care le fac evenimentele şi sunt evenimente pe care le fac generațiunile.

Domnilor, fiindcă domnul Duca m-a rugat să mă repet, iată, repet: nu e vina…

(Întreruperi)

Dl. Leonte Moldovanu: Iertați-mă, domnule Bocu, dumneata judeci după chipul dumitale, care ai început să cumperi tratate de istorie la Iaşi, înainte de a pleca la Paris.

Dl. Sever Bocu: Întreruperea are tot ce se poate cere de la ea: spiritul dumneavoastră. Dumneata ar fi bine să începi a învăța chiar de azi.

Dl. dr. Anton Ionescu: E profesor de istorie.

Dl. Sever Bocu: Nu toți profesorii de istorie cunosc istoria. Să-mi dați voie, nu vreau să mă angajez în polemici pe această chestiune cu dumneavoastră; eu am dreptul să-mi expun părerile. Să-mi dați voie să le expun aşa cum le cred.

Eu prefer metoda critică metodei de linguşiri când judec actele generației mele.

(Aplauze vii)

Vina noastră este vina unei generații obişnuită să descurce lucruri mici, fără orizont, să gândească îngust, meschin, şi care deodată se văzu cu darul întregirii. Efectul trebuia să fie turburător, dezechilibrator, atât de mare, de extraordinar! Se făcu o babilonie de gravitări, de tendințe, de idealuri… Simțul măsurii, în primul rând, nu mai putu fi păstrat în nimic. Unii cereau, alții cedau, alții îşi închipuiau că vor înşela pe toată lumea cu ingeniozitatea metodelor lor. Nimic nu era fixat în conştiința generală şi adevărul e că şi miniştrii se întrebau la facerea aliațelor ce să ceară şi ce nu, căci dacă i-ai fi întrebat pe fiecare în parte nici unul nu ar fi ştiut măcar atât, până unde neamul nostru îşi mutase la Vest hotarele sale etnice.

Dl. Leonte Moldovanu: De ce nu v-ați ținut de tratate, că era scris în tratat?

Dl. dr. N. Lupu (partidul țărănesc): Domnule preşedinte, domnul Bocu nu ține un discurs, ci face o declarațiune. Este autorizat să o facă, fiindcă este bănățean. Rugați majoritatea să nu mai întrerupă.

Dl. Victor Iamandi: Îl acoperi pe dl Bocu, dumneata, care eşti țărănist!

Dl. Sever Bocu: N-am nevoie de nici o apărare, domnule Iamandi, lăsați-mă să citesc, fiindcă în această chestiune nu vreau să mă angajez în polemici cu dumneavoastră.

Mai grav era că nu le cunoşteau nici scriitorii, poeții, avangarda aspirațiilor unui popor şi adversarii noştri avură o sarcină uşoară: ne-au combătut pretențiile cu propriii noştri poeți, scriitori. Eminescu a cântat ce-l dreptul

„De la Nistru pân' la Tisa”…

dar deja Iosif, duiosul Iosif, era mai puțin precis:

…”La Arme,

Să cucerim ce avem de cucerit”…

iar de la el au venit lungul şir de cucuvaie, sau pupăze, ce ne licitau în jos aspirațiile naționale… Ei bine, în clipa, domnilor, când primul român nevârstnic sau nepriceput, totuşi poet, scriitor, membru la Academie, combătea în neştiința sa sau nu susținea – era destul şi atât – cum trebuie frontierele juste ale țării sale, el înfigea cuțitul în coasta Bănatului, prin care trebuia să sângereze până la ultima picătură toate sforțările noastre de mai târziu, căci în fața noastră stătea o cauză nedreaptă, a adversarilor noştri, susținută însă cu o tărie neobişnuită, cu patimă, cu fanatism, în care acel popor nu-şi îngăduie nici o defecțiune. N-am putut găsi, domnilor, - şi cât de mult căutam la Paris! – nici un asemenea argument sui-generis dat de un sârb ce putea fi eventual utilizat contra revendicărilor lor, cari mergeau unele până la Arad, altele până la Braşov, fiindcă din nomenclatura slavă a comunelor noastre istoria lor deducea că noi uzurpăm în tot Bănatul şi în tot Ardealul un teritoriu slav. Ce să mai vorbim de oamenii noştri politici! Neîncrederea lor unii față de alții fu reciprocă şi completă. Ei îşi suspectau intențiile cu toată tăria, cu toată patima. În înverşunarea luptei lor, ei nu-şi dădeau seama că furnizau argumente de cari adversarii aveau să se folosească şi să profite mai târziu. Dl Brătianu cerea Bănatul, dar fiindcă Rusia rezista acestei cerințe

opoziția acționistă considera cerința dlui Brătianu de un pretext numai al refuzului său de a intra în acțiune, cum se zicea. Ea cerea o intrare în război imediată, fără condițiunea Bănatului, de unde sârbii trăgeau argumentul că opoziția nu vrea Bănatul, cel puțin nu integral. Articolele scrise atunci din necesități de politică internă de partid au fost aduse toate la Paris, publicate şi citate prin studii, cărți, contra pretențiunilor noastre. Dl Brătianu mai face atunci, în aceste tergiversări, inexplicabila greşeală de a încheia tratatul privitor la Bănat numai cu Marile Puteri şi a nu lua şi semnătura factorului principal interesat, a Serbiei.

Dl. Leonte Moldovanu: Sârbii nu erau stăpâni ai Banatului.

Dl. Sever Bocu: Dar se ştia că au pretenţiuni. E ridicol ce afirmați, domnule Leonte. Nici aliații nu erau acolo stăpâni.

Dl. Vasile Goldiş: Nici Franța nu era stăpână peste Alsacia-Lorena…

(Zgomote, întreruperi)

Dl. Sever Bocu: …semnătură ce o putea, greşeală evidentă, dar pe care cine i-ar fi putut-o arăta atunci unui om ce se credea infailibil, de care sârbii la conferință se şi folosiră, refuzând orice discuție asupra unui tratat în care se luau angajamente, ce-i drept, în numele lor, dar pe cari ei nu le-au semnat şi puteau acum simplamente să le ignore. În Bucureşti, mentalitatea era, fireşte, încă cea veche, tutelară, vasală, a timpurilor când teritoriile noastre: Bucovina, Basarabia erau cedate la fel de turci.

Liberalii nu se pot transforma în acuzatori

Şi acum, după aceste antecedente cari răzbunau, evident, greşeli colective ale unei societăți, poate şi o evoluție în mers, o evoluție însă întârziată abia la un modest început ce privea chestiunea națională încă de o utopie de care nici nu merită om serios să se ocupe, mai pot avea vreun rost recriminări postume şi personale? Mi se pare că nu. Să vă transformați dumneavoastră în acuzatori? E prea straniu. Ați avut această chestiune a Banatului pe mână cât ați voit, ați avut tot concursul nostru, fără a ni-l fi cerut, întreg, ați fost la guvern, singuri la guvern, v-ați ferit cu grijă de a face ceea ce au făcut toate popoarele în fața Conferinței: guverne naționale.

(Mişcare. Aplauze vii)

Râvnitorii la o glorie mai mult, căci totul în România trebuie să se facă prin dumneavoastră, numai prin dumneavoastră – glorie pe care nu voiați să o împărțiți cu nimeni, iar acum când n-ați reuşit şi a venit ceasul răspunderii, la răspunderi nu numai că nu vă îmblânziți…

(aplauze vii)

… – cum cu emfază răspundeați în neutralitate criticilor – ci mai încercați să aruncați vina dumneavoastră, numai a dumneavoastră, asupra altora. Ei bine, iată un lucru ce nu se va putea, şi dacă dl Duca la Senat deferea această chestiune istoriei, eu cred că istoria nu-l va lăsa să-i aştepte verdictul ei prea mult. Căci ceea ce poate stabili această istorie

de pe acum:

Dumneavoastră ați stat la Conferință până în momentul când urmaşului dumneavoastră căruia îi cedați, fireşte singuri, de bună voie, puterea – dumneavoastră la putere, nu puteți cădea. Dumneavoastră plecați când vă place, precum veniți când vă place.

Dl. Leonte Moldovanu (partidul liberal): Aşa scriu gazetele…

(Zgomot)

Dl. P. Garboviceanu (partidul liberal): Ați spus că veți fi obiectiv.

Dl. dr. N. Lupu (partidul țărănesc): A declarat singur dl Ionel Brătianu, de pe banca ministerială, că vine când vrea şi stă cât vrea…

(Zgomot)

Dl. Sever Bocu: Nu-i mai lăsați nici o alternativă decât de a iscăli, de a lua asupră-şi un odiu al falimentului extern, care nu era al său, care era al dumneavoastră.

A, spuneți că dl Vaida nu trebuia să iscălească. Afirmați serios aceasta? Şi dacă nu iscălea, căpătam Banatul?

Voci, pe băncile liberale: Da, da, îl căpătam!

Dl. Sever Bocu: Se mai putea câştiga la Bucureşti ceea ce dumneavoastră pierdeați iremediabil la Paris?

(Aplauze pe băncile opoziției)

Voci, pe băncile liberale: Da, da!

Dl. Sever Bocu: Prin război cu Serbia, da! De ce nu l-ați făcut? De ce părăseați benevol, ca totdeauna, puterea?

(Aplauze furtunoase la naționaliști și țărăniști)

Conferința de la Paris se închisese și ultimatumul trimis României ne punea în fatala situațiune de a iscăli sau a refuza: loc de tratative nu mai era.

(Întreruperi)

De a rămâne sau de a ieși din alianțe cu națiunile mari și mici, cu cari împreună făcusem războiul, de a trece de la un război diplomatic, în care ne încurcaserăți cu Marile Puteri, la un război armat cu Serbia, la care ne împingeați, adaog imediat, fără sinceritate.

(Aplauze la naționaliști)

Se știe că asemenea impreciziuni, de ultima oră, război cu Serbia, se aflau în platformele dumneavoastră de retragere; dar cât de puțin serioase erau ne-o dovedește faptul, întâi, că vă retrăgeați nesiliți de nimeni – se putea să lăsați dumneavoastră gloria unui război altora, și încă a unui război pentru Bănat, expropriat ca formulă politică de dumneavoastră -, a doua, că revenind la putere politica dumneavoastră schimba brusc de direcție, cu pânzele întoarse navigând acum voinicește spre porturile lui Take Ionescu, încât dac-ar trăi încă Take Ionescu ar trebui sau să vă înscrieți direct la dânsul, în partidul național, într-atât i-ați expropriat toată politica, toate ideile, sau să fie silit el să nu le mai urmeze, ca să se deosebească de dumneavoastră.

(Aplauze îndelungate, ironice)

Într-adevăr, domnilor liberali, ați mai urmat dumneavoastră, revenind la 1921, politica dumneavoastră din 1919, sau ați urmat o politică di-

ametral opusă, criticată de dumneavoastră până atunci, politica lui Take Ionescu, fireşte, fără rezultatele lui Take Ionescu si duo faciunt idem no est idem, căci în loc de hotarele lui Take Ionescu cari în Banat ne duceau până în apropierea Panciovei, dumneavoastră ne daţi azi hotare care-i duc pe sârbi până în apropierea Timişoarei, ne daţi protocolul de faţă. Aţi mai menţinut dumneavoastră sau mai menţineţi – şi în această privinţă ţara aşteaptă de la dumneavoastră o declaraţie – politica dumneavoastră de integritate, sau aţi amuţit subit pe această chestiune pe care nu o mai afirmaţi, nici măcar teoreticeşte, ceea ce v-a permis să treceţi cu tot cu bagajul pe tărâmul politicii lui Take Ionescu, să treceţi la politica Micii Antante, ai cărei cei mai fervenţi aderenţi să deveniţi din cei mai fervenţi critici ce eraţi…

(aplauze)

…politica urmată azi servil de dumneavoastră, fireşte, cu aceleaşi rezultate scăzute, în care vă pune inevitabil inferioritatea în care vă aflaţi faţă de talentul incomparabil al predecesorului dumneavoastră. Şi astfel, de la politica dumneavoastră protestatară, iredentă, de la Paris, de la politica dumneavoastră care ne împingea până într-un fir de păr la un război cu sârbii, politica dumneavoastră face volta îndrăzneaţă la politica dumneavoastră de azi, politică obscură, de renunţare, de căinţă aş putea zice, care vă duce în amuzamentul Occidentului pentru o anumită psihologie orientală -, la Belgrad, printre nuntaşi, căci eraţi tocmai dumneavoastră cei mai chemaţi, cei mai indicaţi, cinci ani numai după

Paris, să țineți acolo pirosteiele.

(Întreruperi pe băncile majorității, aplauze entuziaste pe băncile partidului național, țărănesc şi naționalist-democrat – zgomot)

Părintele D. Manu: Crimă şi pedeapsă.

(Zgomot)

Dl. Sever Bocu: Domnule Cosma, ieri erați impresionat de discursul domnului Licarețiu.

Dl. Leonte Moldovanu: Era cel puțin sincer.

Dl. Sever Bocu: Mă acuzați pe mine de nesinceritate?

Dl. Aurel Cosma: Când cereți Banatul întreg, toți bănățenii suntem impresionați.

(Zgomot)

Dl Sever Bocu: Da, cereți Banatul întreg dumneavoastră, dar veți vota acest proiect de lege. Dumneavoastră, domnule Cosma, sunteți maximalist în teorie şi minimalist la vot.

(Ilaritate)

Dl. I. G. Duca (ministru de externe): Domnul Cosma cel puțin nu face demagogie externă.

Dl. dr. N. Lupu: Da, domnul Cosma face demagogie internă în chestiunea Banatului.

Dl. Sever Bocu: Demagogia mea, domnule Duca, cel puțin nu strică țării ca demagogia dumitale. În această chestiune nimeni nu poate întrece demagogia dumneavoastră, culpabilă, criminală…

(Protestări. Aplauze îndelungate pe băncile opoziției)

Dl. I. G. Duca (ministru de externe): În chestiunea Banatului, aşa cum o prezentați dumneavoastră…

Dl. Sever Bocu: Dumneavoastră, domnule ministru, ați spus că deferiți chestiunea istoriei. Lăsați să ne judece istoria pe mine şi pe dumneavoastră; dacă nu se va ocupa de mine, de dumneata se va ocupa, dar nu vei avea nici o mulțumire în aceasta.

O voce: De dumneata nu se va ocupa.

Dl. Sever Bocu: Am recunoscut-o singur.

Dl. I. G. Duca: Lăsați; voi explica eu în răspunsul meu.

Cât va mai răbda țara?

Dl. Sever Bocu: Şi acum, aveți, puteți avea, o scuză pentru toată această politică de contradicțiuni, de discontinuități, care face obiectul admirației partizanilor dumneavoastră, politică ce ar putea primi numirea probei de rezistență a partidului dumneavoastră, a țării, căci este interesant a se cunoaşte, a se şti cât suportați, cât vă mai poate răbda țara.

Aveți această scuză? – O aveți! O aveți în aceeaşi defecțiune a instinctului național, în aceeaşi neutralitate a patriotismului românesc care nu vă dădea un concurs deplin, recunosc, în 1918…

Dl. Leonte Moldovanu: Pus la cale de domnul Maniu!

Dl. Sever Bocu: Care nu vă opreşte azi, categoric, brutal, de a săvârşi o crimă. Acest defetism al națiunii, de care – iar recunosc – nu sunteți singuri vinovați, continuă a-şi da roadele sale nefaste. Dumneavoastră nu vă dați seama unde vă cufundați,

unde ne cufundați, nu vă dați seama de inferioritatea în care puneți poporul românesc față de vecinii săi, nu vă dați seama de funestele consecințe ale scăderii de prestigiu, rezultant al renunțării dumneavoastră umilitoare într-o chestiune ce îmbrăca pentru noi, la Paris, o nuanță de simbol. Nu vă dați seama că această renunțare nu înseamnă o împăcare cu sârbii nici măcar temporară, provizorie – conflicte de felul acesta nu se amână, se înveninează când nu se rezolvă -, că şi-n cazul acesta efectul a fost just contrarul. Renunțarea noastră – document infailibil al slăbiciunii națiunii – a întărit la Belgrad imperialismul ofensiv față de noi, că de unde la Paris încă în ofensivă azi suntem noi în defensivă pe toată linia, că dacă nu vorbim noi de integralitatea cu dreptatea de partea noastră vorbesc sârbii fără dreptate, că privirile s-au reîntors complet de la Fiume sub impresia noii întorsături de energie şi demnitatea în politica marelui popor italian...

(aplauze la naționaliști)

...şi stau îndreptate spre Timişoara, spre Reşița, spre Bănatul integral, JUGOSLAVIA PÂNĂ LA CERNA, unde nu întâlnesc obstacolul nici unui prestigiu, căci la urmă trei divizii – ați auzit ieri din citatele domnului Licareț – ale glorioasei armate sârbeşti ajung pentru o nouă Turtucaie.

(Rumoare. Întreruperi)

Vă mirați de aceasta? Nu, domnilor, acest ton la Belgrad nu e decât logic, firesc, consecință inextricabilă, fatală a renunțării, căci nu renunță decât cel slab şi neputincios când dreptul e cu el, sau prin renunțarea lui dă dovadă că acest drept nu are în

conştiința națiunii sale rădăcini mai profunde. Căci e un adevăr veşnic, a trăi pentru o națiune înseamnă a lupta continuu, fără preget, a nu înceta această luptă nici o clipă – sau cum spunea, de o manieră profund franceză, Barthou – ÎNSEAMNĂ A AVEA PE CONFINELE TALE TOTDEAUNA O LINIE DE APĂRAT, DACĂ NU VREI SĂ PIERI.

(Aplauze îndelungate)

Toate sforțările noastre în cursul veacurilor au fost de a nu părăsi acele linii, acele fruntarii ale naturii prin cari se desăvârşeşte ființa noastră ca națiune, ca neam. Putem să renunțăm la ele? Nu putem. Nu mă gândesc să le cucerim cu arma dacă vremea li e improprie. Dar ceea ce nu putem, ceea ce nu ne este permis să putem, este să renunțăm, este să abdicăm, să legăm mâinile generațiilor ce ne urmează.

(Strigăte: Bravo! la naționaliști)

- Când Basarabia revenea la sânul patriei mame, îmi aduc aminte, la Iaşi cum domnul Brătianu binecuvânta generația ce n-a renunțat atunci nici chiar în schimbul Dobrogei – un alt adevăr veşnic fiind că nu poate pierde un popor decât drepturi la care renunță singur.

(Aplauze vii)

Şi să nu credeți că e numai o frază, blestemul posterității va cade asupra capului nostru dacă vom ceda o singură palmă din pământul țării. Suntem aici să-l apărăm cu hotărârea noastră morală, cum l-am apărat pe câmpul de luptă cu hotărârea noastră virilă. Numai o generație de mizerabili ar putea proceda în această chestiune cu uşurințe, cu uşurințe dictate de necesități trecătoare, politice, de frică de

greutăți, de grijă de a nu ne şifona situații personale, de partid, de a fi bine primiți la Belgrad, unde se duce domnul Duca, sau chiar de frică – Doamne fereşte – de a nu cădea guvernul, sacrificiu pe care, iată, vi-o declarăm, nici nu vi-l cerem, căci ar fi un sacrificiu, o abnegație de care nu vă ținem capabili.

(Aplauze prelungite)

Apelul celor înstrăinați

Am să citez, ascultați apelul pe care ni-l adresează cei rămaşi sub jug. Am aici, în mâini, un Memoriu al lor, care mi-a parvenit prin refugiați, şi dacă mai este în sufletul dumneavoastră o licărire a flăcării iubirii de neam…

Dl. Al. Mavrodi (partidul liberal): Noi nu contestăm sentimentele dumneavoastră româneşti, de ce ne aruncați asemenea cuvinte? Suntem şi noi ca şi dumneavoastră.

Părintele D. Manu: Faceți dovada şi respingeți acest proiect de lege!

Dl. Al. Vaida-Voevod: Veți vota împotriva proiectului?

(Zgomot)

Dl. Sever Bocu: Dați-mi voie, n-am afirmat până acum nimic. Ascultați cel puțin până la sfârşit fraza, şi dacă veți găsi ceva de obiectat, veți face-o.

(Zgomot)

Voci: Strici tot efectul!

Dl. Sever Bocu: …salvați în ultima clipă ceea ce mai poate fi salvat:

„Panslavismul face progrese mari. Nu voința

poporului a susținut prietenia statului român cu Serbia, ci natura, Dunărea, trufaşă şi capricioasă, care a despărțit cele două țări, constelația geologică a munților care nu a permis formarea drumurilor de la Nord-Est spre Sud-Vest, ci numai de la Nord-Vest spre Sud-Est, aşa că nici migrația popoarelor, nici viața economică nu i-a putut aduce într-un contact mai viu, mai strâns. Zideşte casă pe nisip acel om politic român care s-ar baza pe prietenia sârbilor şi aduce o ruşine cinstei neamului dacă de dragul acestei prietenii ne jertfeşte pe noi, bănățenii, cari nu de vânt am fost duşi acolo, ci de puterea de expansiune a neamului românesc, am lărgit hotarele etnice ale Mării româneşti către Tisa visată de poeți".

(Camera întreagă aplaudă pe orator)

O cameră funebră

Dl. Sever Bocu: Acesta este mesajul lor, domnilor deputați, mesaj pe care vi-l trimit conştiinței dumneavoastră. Ei nu pot să fie aici ca să răsune glasul lor ultim în această funebră adunare, dar mesajul acesta nu e întru nimic mai prejos, ca accente de patriotism duios, cuvintelor rămase celebre ale lui Kleber şi soții din adunarea din Bordeaux, la care ne trimite în aceste clipe o analogie de dureri.

(Emoție, pe toate băncile)

Da, nu de vânt sunt ei duşi acolo, străjeri pe Tisa ai românismului, ci de fluxul şi refluxul soartei noastre, al vicisitudinilor istoriei noastre, care, to-

tuşi, n-a putut să ne clintească nici în clipe mult mai grele, când eram cu toţii robi, când nu eram România Mare, din acele posturi de pază pe Dunăre, să ne oprească dintr-un mers în ascendent spre viziunea rasei noastre, spre Tisa.

(Aplauze însufleţite)

Ne invitaţi azi la renunţare? Vai de capul nostru dacă vom accepta umilinţa. În cumplitele noastre crize, ce ne subsapă, ne submină, ar fi poate singurul punct care ne-ar putea uni, care ne-ar putea ridica. Dacă vom adăuga, însă, ticăloşiei noastre dinlăuntru şi o ticăloşie în afară, soarta noastră e pecetluită.

(Aplauze vii la naţionalişti)

Nu ratificaţi acest tratat. Partidul naţional nu face o campanie militantă, de partid, pe această chestiune. Nu ne atingem de alianţele existente, dar nu-i poate nimeni pretinde unui popor să-şi prostitueze în chiar parlamentul său propriile-şi idealuri.

(Aplauze furtunoase)

Încredinţăm acest postulat vremii, ne exprimăm nădejdea că poporul sârb…

Un incident

Dl. D. Lascu: Nişte mitocani balcanici.

Dl. I. G. Duca, ministru de externe: Nu se poate tolera aceasta.

Dl. dr. N. Lupu: Nu se poate taxa astfel un popor întreg.

Voci: La ordine.

Dl. N. Iorga: Nu se pot întrebuinţa în parla-

mentul unei țări asemenea cuvinte. Este ceva intolerabil.

Dl. Bălănescu Nicolae: Ați spus că sunt nişte mitocani balcanici.

Dl. M.G. Orleanu, preşedinte: Domnule Lascu, retrageți cuvântul spus.

Dl. dr. Lascu: Domnule preşedinte, sunt în cunoştința tuturor gesturilor ce au făcut sârbii față de noi, față de particularii şi oficialitatea românească; şi nu sunt în stare să-i caracterizez altfel decât am făcut-o.

Dl. M.G. Orleanu, preşedinte: Vă chem la ordine, domnule deputat Lascu.

Un mesaj de sinceritate

Dl. Sever Bocu: …încredințăm acest postulat vremii şi ne exprimăm nădejdea că poporul sârb va renunța el singur într-o zi la politica sa dușmănoasă şi agresivă…

(strigăte de „Bine!”)

…față de noi, preferând în locul ei prietenia dreaptă a poporului român. Trimiteți la Belgrad un mesaj de sinceritate, el singur poate avea vreo valoare, el singur poate duce la o prietenie a noastră cu poporul jugoslav, pe care o dorim din suflet, dacă unei astfel de prietenii îi putem găsi bazele acceptabile cu onoarea noastră națională. Acest mesaj va avea poate efectul lămuririi unui echivoc, dar acest lucru e de preferat, e chiar de dorit. Dumneavoastră adunați echivoc peste echivoc în politica dumneavoastră externă, nu lămuriți nimic, nu rezolvați

nimic şi lăsaţi naţiunea într-un penibil sentiment de îngrijorare şi nesiguranţă.

(Aplauze generale pe băncile opoziţiei)

Dl. Pavel Brataşanu: De data aceasta ar fi bine să o amânaţi şi în special domnul Brătianu să nu iscălească.

Dl. Sever Bocu: Nori grei se ridică de la răsărit, nu se ştie ziua, ceasul când vor descărca împotriva noastră furtuna lor, dar ceea ce se ştie cert, cu siguranţă, e că şi-o vor descărca. Sovietiştii şi Imperialiştii răspund aceloraşi necesităţi atavice, şi dacă la Sud e Banatul, la Nord Basarabia în discuţie, nu mai mult ascunsă – făţişă, deschisă prin Stamboliinski, se pusese o clipă şi se mai poate pune încă şi Dobrogea. Credeţi că nu există vreo legătură între ele? Vă înşelaţi amar! Chestiunea Banatului răspunde atât la Moscova cât şi la Sofia, atât în Basarabia cât şi în Dobrogea, în fond nefiind decât un aspect al unei şi aceleiaşi primejdii. Iar noi, cari le vedem, sau dacă nu le vedem le simţim, cu presimţirea instinctului, evităm să le privim în faţă aceste primejdii existente, reale, crezând că dacă ne vom preface a nu le vedea vom şi scăpa de ele sau, amânându-le, le vom evita.

Nu, domnilor, o clarificare, o lămurire se impune, poate chiar în raporturile noastre cu această Mică Antantă pe care nu o atac, dar care se pare că nu ne-a putut preface duşmani în prieteni dar care ne-a făcut prieteni în duşmani. Căci iată, domnilor, ce spun tot refugiaţii în memoriul lor, cari sunt sentimentele manifeste la Belgrad nu numai ale oamenilor fără răspundere, ale presei unanim ostilă, ci

chiar ale oamenilor de răspundere:

„Cât de nebazată este alianța şi prietenia României Mari cu Jugoslavia o mărturisesc fățiş bărbații politici ai Jugoslaviei, ca de exemplu ministrul de externe Nincici când spune că, de dragul alianței cu România, Jugoslavia nicicând nu se va învoi a-şi ridica brațul contra Rusiei pentru a asigura Basarabia pe seama României, sau în cazul recent cu Bulgaria, când toți politicienii şi ziarele mari au atacat România în tonul cel mai dur pentru că nu a voit să-i aprobe pasul început contra lui Țancov, titulând neamul românesc de trădător, laş, cerând ruperea alianței, atacând chiar dinastia română. Planul lui Stamboliinski era conceput pe înțelegere cu cei din Belgrad: formarea Jugoslaviei împreună cu Bulgaria într-un stat federativ, în frunte cu dinastia Carageorgevici, singura dinastie slavă de azi, - cuprinzând această nouă Jugoslavie: Dobrogea şi Banatul cu Timişoara şi Reşița, până la Cerna. Tot acest scop îl are în vedere şi Serbia”.

Nu credeți deci că e mai bine să lămurim azi aceste raporturi pline de nesinceități, pline de minciuni, primejdioase? Avem nevoie de Mica Antantă, dar sârbii n-au nevoie de ea? Poate că nu au, şi atunci rolul nostru în ea este rolul unui factor miluit.

Dar poporul român nu are nevoie de mila nimănui. El nu vrea să fie miluit.

(Aplauze)

Ne putem găsi prieteni cum ne-am găsit întotdeauna şi cât de întunecat să fie viitorul, nu ne speriem de el.

(Aplauze furtunoase)

Dl. Pavel Brataşanu: Dacă vom şti să ne consolidăm şi să ne întărim armata.

Dl. Sever Bocu: Nu putem pieri decât prin prostie, şi istoria ne-a dovedit că totdeauna am avut la dispoziție o minte din urmă.

(Aplauze îndelungate)

Salvați-vă onoarea pe această chestiune pe care ați agitat-o, îngăduiți-ne să credem, nu din oportunism, din speculațiune, deşteptând, în acelaşi timp însă trădând, nădejdi sincere, curate, în poporul bănățean înşelat.

(Contradicții)

Ordonați votarea nominală, căci ar fi prea crud să ne îndoim, să ştim că în voturile dumneavoastră ruşinoase s-ar amesteca şi voturi mizerabile de bănățeni, fie ele ieşite chiar din furtul de urne.

(Zgomot mare, întreruperi)

Dl. I. Th. Florescu: Este o glumă, o calomnie rămasă totdeauna nedovedită.

Dl. Sever Bocu: Nu e o glumă, este un fapt trist, domnule fost ministru de justiție, şi nu eu sunt vinovat că prin acest fapt a scăzut prestigiul țării în străinătate.

(Zgomot)

Dl. Jean Th. Florescu: N-ați fost în stare s-o dovediți vreodată, şi de doi ani de zile mereu cântați acelaşi cântec.

(Aplauze pe băncile majorității)

Dl. Sever Bocu: Nu ne-ați dat putința să dovedim, căci ați amnistiat pe hoți.

Dl Victor Moldovan (partidul național):

Dumneata, domnule, fost ministru, ai chemat la dumneata pe judele de instrucție din Bistrița şi i-ai dat ordin să muşamalizez denunțurile făcute de mine împotriva celor prinşi în flagrant delict.

Dl. dr. N. Lupu: Domnule Bocu, acest punct formează animozitatea între dumneavoastră şi majoritate. Te rog, nu răscoli această chestie astăzi. Ai spus singur că o să vorbiți obiectiv şi ca bun român. Taie, te rog, toate părțile cari aduc dihonie. Pe acestea se bazează cererile domnului Nincici de a se trece la această ratificare.

Dl. I. G. Duca, ministru de externe: Protestez în contra cuvântului domnului doctor Lupu. Nu este ministrul de externe al regatului vecin care cere ratificarea, ci este guvernul român.

(Aplauze pe băncile majorității)

Dl. dr. N. Lupu: Domnule preşedinte, o să am ocazia să vorbesc după domnul Bocu şi o să dovedesc domnului Duca cu dovezi şi acte că este exact ceea ce spun eu.

Dl. I. Th. Florescu: Chestiunea e prea mare pentru a o scoborî.

Dl. Al. Vaida-Voevod: …

(Întrerupe, nu se aude)

Dl. dr. N. Lupu: Domnule Vaida, avem timpul să ne certăm pe chestiunea furtului de urne de la încetarea acestei discuțiuni şi până la sfârşitul sesiunii. Rog să facem o pauză cât timp se discută acest protocol.

(Aplauze)

Dl. I. Th. Florescu: Domnul Lupu e mai om politic decât dumneavoastră în acest moment.

(Aplauze)

Dl. Al. Vaida-Voevod: Domnule doctor Lupu, dă-mi voie să te felicit şi să mă felicit: până acuma ai fost bolşevic, acum m-ai întrecut şi pe mine.

(Ilaritate, aplauze pe băncile partidului național)

Dl. Sever Bocu: Am venit intenționat cu furtul de urne, domnule Lupu, nu să irit, ci ca să se afle la Belgrad că dacă prin imposibil domniile lor ar vota totuşi acest protocol, el va rămâne nul, fiindcă dată fiind originea acestui parlament, furtul de urne, el nu poate lua hotărâri valide în numele națiunii.

(Energice vociferări şi protestări în dreapta: „Să-ți fie ruşine!”)

Voci: Veniți la chestia Banatului!

Dl. Sever Bocu: Ordonați votarea nominală, căci ar fi prea crud ca în voturile dumneavoastră nedemne să se amestece şi voturi infame de bănățeni, căci Bănatul ar trebui să-i renege pe aceştia ca pe nişte fii denaturați.

(Aplauze îndelungate pe băncile partidului național şi țărănist. Protestări, întreruperi, zgomot în rândurile majorității)

Domnilor deputați, nu am intenția de a fi patetic, patetismul, o ştiu, n-ar avea ce căuta într-o cameră a împroprietăririlor…

(zgomot, protestări)

…din care un sentiment mai delicat al națiunii e expulzat.

(Protestări la majoritate)

Totuşi, am văzut lacrimi şi în ochii de fratricizi, de patricizi. Când mă aflam în penitenciarul din Arad şi aflaseră cei ce pentru diferite crime se aflau

acolo, dar erau români, că eu nu sunt închis cu dânşii pentru „hoţii”, pentru „omoruri”, ci pentru „popor”, le tremurau lacrimi în gene de câte ori mă zăreau.

(Aplauze pe băncile opoziţiei)

Ne aflăm acum în Parlamentul României Mari. Lăsaţi, domnilor, să vorbească, să-şi ia zborul, în această Cameră de români liberi, peste partide, peste mizeriile noastre zilnice, un patriotism românesc, dacă el există, dacă el nu e numai un van cuvânt.

(Aplauze pe băncile opoziţiei)

Gândiţi-vă la aceea ce au făcut şi alte popoare la asemenea răspântii dureroase, dramatice, căci este o răspântie dureroasă, dramatică, când dumneavoastră ne puneţi în infama situaţie de a consfinţi prin votul nostru o pierdere de teritoriu din trupul Patriei.

(Furtunoase aplauze pe băncile opoziţiei)

Grăbiţi-vă la adunarea din Bordeaux, căutaţi în ea un sprijin sentimentelor, eroismul dumneavoastră. Lăsaţi deschis, nu închideţi, drumul nădejdilor şi nu transmiteţi posterităţii, în analele Parlamentului, un vot blestemat, pe care cei ce vor veni după noi să-l distrugă – cum am făcut şi noi cu Parlamentul din Iaşi – ca pe o pată neagră ce dezonorează naţiunea.

(Aplauze vii şi prelungite la opoziţie)

Rămână graniţele aşa cum sunt, convenţii între guverne, căci şi în Serbia, ca la noi, guvernele nu sunt naţiunile…

(Voci: Bravo! Aşa-i! – la naţionalişti)

… nu convenții între națiuni, căci națiunea română nu iscăleşte la umilirea sa.

(Aplauze zgomotoase, minute întregi)

Fraţii noştri despărțiți vor înțelege că ei trebuie să se supună vremelnic, dar că în tainițele inimilor lor pot să aştepte, au tot dreptul să aştepte Ziua Învierii!

(Zgomotoase aplauze pe toate băncile)

Vă implor în numele Banatului, nu ratificați acest tratat!

(Aplauze îndelungate şi furtunoase. Opoziția felicită pe orator. Mai mulți deputați din majoritate de asemenea)

par!

Liberalii vând Banatul!

In ședința de Joi noapte, Camera liberală, cu 126 voturi, contra 15, a pus pecetea ticăloșiei, pe trupul Banatului. Frontiera cu Jugoslavia a fost ratificată. Să știe bănățenii, că liberalii au consfințit sfâșierea Banatului, cu votul lor ticălos. Trădarea Banatului, e opera d-lui Brătianu!

Trăiască Trădătorul!!

Extras din "Voința Banatului", 23 decembrie 1923

Lupta pentru Bănat

Discursul dlui Sever Bocu rostit în 5 martie 1942 în şedinţa festivă a Sindicatului Ziariştilor Profesionişti din Banat

Biblioteca Cercului de studii „Vestul"

- No. 5 -

LUPTA PENTRU BĂNAT

Discursul d-lui

Sever Bocu

rostit la 5 Martie 1942 în şedinţa festivă a Sindicatului Ziariştilor Profesionişti din Banat

„TIPOGRAFIA ROMANEASCA" TIMIŞOARA

Preţul 20 lei

Pagina de titlu din 1942

Domnilor colegi,

M-aş simți foarte încurcat dacă ar trebui să răspund manifestației dumneavoastră de azi, atât de călduroase, numai din un punct de vedere pur personal. Cum aş putea eu răsplăti atâta efuziune de considerație, iubire? V-ați deplasat din Bucureşti în condițiunile grele de călătorie de azi numai pentru a sărbători pe un om, numai pentru a-mi comunica mie aceste sentimente, foarte măgulitoare pentru mine, ale Federației ziariştilor din România? O puteați face aceasta prea bine şi pe calea poştei. Dacă aş fi eu un vreun puternic al zilei, ministru sau aşa ceva, distribuitor de bunuri pământeşti, de măriri, de bani, aş mai înțelege. Dar pentru dar. Eu nu sunt însă decât un biet drumeț, grăbit şi destul de retras ca să trec neobservat. Ochiul atent al dumneavoastră mă descoperă însă, setea dumneavoastră de simbol mă caută – căci, oricum, aceştia sunt ziariştii, avangardele simțirii obşteşti, ai idealurilor şi nădejdilor tuturora -, pentru puterea de simbol pe care credeți a o fi găsit în mine, în actele şi faptele mele. O spuneți aceasta atât de frumos dumneavoastră în adresa ce mi-ați trimis, că aş fi fost un permanent revendicator al întregirilor noastre teritoriale.

(Aplauze)

Recunosc aceasta, cu sau fără modestie. Am fost un ziarist. Un posedat al graniței bănățene. Am mângâiat o idee care a fost ideea centrală a vieții mele, căreia i-aş fi supus orice egoism, ca unei pasiuni, idee de care am fost obsedat acum 23 de ani la Paris, unde i s-a făcut neamului meu şi provin-

ciei mele, patriei mele restrânse, o atât de mare nedreptate. I-am rămas credincios în sufletul meu acestei idei, atâta merit îmi recunosc. Puteam să fac altfel? Omul politic n-a înmormântat în mine pe ziarist şi, când s-a pus chestiunea de a alege între vanitatea unui portofoliu ministerial şi vanitatea unei credințe, nu e nici o mirare că eu optam pentru cea din urmă.

Sârbii au cerut explicații

Numai puțini ştiu că li s-au cerut guvernelor noastre de două ori explicații din partea unui stat străin pentru atitudinea mea în chestia Bănatului, odată cu ocaziunea participării mele la un Congres al refugiaților bănățeni şi altă dată cu ocaziunea serbărilor lui Țichindeal. Aceasta se întâmpla când prim-miniştrii Țării Româneşti se duceau la Belgrad ca să fie căftăniți. Unul dintre aceştia împinsese până acolo servilismul încât învățase câteva cuvinte de ocazie sârbeşti ca să le rostească la Belgrad în o adunare publică. Atâta mai rămăsese din faimoasa chestiune a Bănatului pe care partidul său călărise atâta când se afla în impopularitate şi pe care o abandona subit şi fără scrupul când nu-i mai putea servi la nimic sau îl putea chiar împiedica în veşnica ahtiere după putere. Se vânduse tot, nu numai granița jertfită fără nici un scrupul amiciției sârboromâne, ci şi diferitele convenții şcolare-bisericeşti, menite să substituie granița, pentru mizerabile avantagii personale şi de partid pe care le încasau de la sârbi. Astfel, acele convenții n-au fost executate

decât unilateral, în favoarea sârbilor. De aceste acte se află în trecutul nostru de stat, dureros, acte cari ne-au şi condus fatal, dar nu nelogic, până-n catastrofa lui 1940.

Violarea Tratatului de la 1916

Iată ce sărbătoriți dumneavoastră azi în mine, în formă personală, nu o persoană, ci o idee mare, sfântă, nemuritoare!...

(Furtunoase aplauze)

Căci un popor trăieşte prin graniţele lui, ele sunt expresia vitalității, onoarei şi ființei lui!

(Lungi şi furtunoase aplauze)

În mine au trăit aceste sentimente limpezi, peste timp şi conjuncturi.

(Aplauze)

Conferința din Paris a fost contra noastră. Puterile marşandau cu noi, spuneau că ne taie Bănatul pe care ni-l promiseseră, obligatoriu, prin tratat iscălit în baza căruia intrasem în război, pe motiv că primeam Basarabia, care nu se afla în tratat dar care nici nu ne revenea prin Aliați, care ne revenea simplamente prin dispunerea Providenței.

(Aplauze)

Conferința din Paris ne găsea în Basarabia, mai puteau să ne scoată de acolo, din un pământ românesc pe care-l pierdeam la 1812 tot prin rapt din moştenirea Basarabilor? Nu puteau. Şi fiindcă nu puteau, făceau ce puteau: refuzau să-şi onoreze iscăliturile.

(Voci: „Aşa e, aşa e!”)

Ce devenise tratatul din 1916? – CHIFFON DE PAPIER! – cum se spune într-un limbaj diplomatic, în deriziune şi cu o falsă indignare despre tratatul germano-belgian pe care Germania îl viola la 1914 din necesități strategice. Dar Aliații ce făceau cu tratatul român la 1919, nu-l violau oare cu aceeaşi dezinvoltură împotriva căreia strigau atât de vehement la 1914? Ce lecții de etică internațională n-am auzit atunci la adresa Germaniei din partea Aliaților, despre sfințenia tratatelor, ca să aflăm cu patru ani în urmă că acestea pot fi călcate, dacă le călcăm noi. Iată de ce ani de zile eu, prin o manşetă în ziarul **VESTUL**, n-am încetat a le reaminti zilnic Aliaților: **„CEREM ALIAȚILOR RESPECTAREA TRATATULUI DIN 1916 PENTRU CARE ROMÂNIA A SÂNGERAT”,** până ce într-o zi Cenzura lui Tătărescu a radiat-o de pe frontispiciul ziarului, cu ultima-i slugărnicie. Este aproape incredibil. Ce revoltă artificială fusese la 1914 pentru violarea tratatului germano-belgian!... Poate din aceste polivalențe izvorăşte însăşi criza morală ce bântuie lumea, căci nu pot fi două concepții, două morale. Nerespectarea tratatului de la 1916 nu e întru nimic mai necondamnabilă decât nerespectarea tratatului germano-belgian, ba poate mai condamnabilă, fiindcă Aliații cădeau în o greşeală pe care ei singuri o condamnau, stigmatizau cu ipocrizie, numai pentru a împinge o națiune mică în război. Există deci o etică internațională, după cum există una personală. Dovadă că după două decenii tot edificiul acelei Păci se prăbuşea lamentabil, ca un castel de cărți, şi devenea cauza unui alt război

mondial, tot atât de crâncen, pe care nu trebuia să fii înzestrat cu dar de oracol ca să-l prevezi, cum am făcut eu însumi aceasta în Camera din 1923.

(Aplauze)

În greşelile Versailles-ului trebuie căutate rădăcinile catastrofei de azi. Aliații nu observau că distrug Austro-Ungaria, care era cel puțin o mare unitate, ca în locu-i să pună o austro-ungarie în miniatură: regatul unitar jugoslav. În scopul acesta i-au jignit pe italieni până la sânge şi, din Bănatul omogen şi unitar în toate veacurile, au sfârtecat jumătate ca să le-o dea jugoslavilor, peste ceea ce ceruseră chiar ei, căci primul lor delegat, Pasici, la Conferință iscălise cu Take Ionescu şi Balfour alte granițe în Bănat, cari treceau pe la Panciova şi n-aveau ca justificare decât o pretenție, aceea de a le protegui capitala.

Urmarea? – Nedreptății de la 1916 se află azi în altă constelație prin voința lor? Contest! Prin răzbunarea, eterna răzbunare a lucrurilor, a moralității şi a dreptății jignite!

(Aplauze)

Îmi aduc bine aminte. Printre alte argumente contra mutilării Bănatului, susțineam la Paris că i se va aduce un prejudiciu şi minorității germane, care prin această mutilare se va scinda în două. Argumentul meu pleda, deci, pentru minoritatea germană din Bănat, ca argument valabil, moral. Nu-mi dădeam seama că, fiind vorba de germani, argumentul se întorcea împotriva mea. Pentru Germania, atunci, nu erau valabile principiile etnice, wilsoniene, pe cari totuşi se ridica toată Pacea, teo-

retic noua Europă. Şi iată numai în două decenii, le retour de choses cum zice francezul, numai în două decenii ce cruntă răzbunare a principiilor cari, oprimate, vor exploda, sparge şi zvârli în aer toată opera aceea.

(Aplauze)

Granițele acelea nedrepte au căzut, virtual, tot prin arme, totuşi ele n-au căzut încă formal, legal. De ce?

Noi tăcem azi, o tăcere profundă, vroită, dar glasul înăbuşit în afară se adânceşte înăuntru, tăcerea noastră nu e a sclavilor în agonie, tăcem dar nu suntem neatenți, nici nesensibili, dimpotrivă, cu atât mai vigilenți la tot ce se petrece în jur de noi, mai sensibili la tot ce înregistrăm. Autocenzura poate nu e toată convingere în noi, dar în tot cazul este o deferență față de marele nostru Conducător, părerilor căruia ne supunem.

(Aplauze)

D-aceea să nu vă fie teamă, căci ce voi spune va fi trecut prin foarfeca Cenzurei mele, iar încât totuşi aş greşi încă să nu vă fie teamă, căci Chenta veghează, el va salva Patria, de va fi nevoie, de cuvintele mele nesocotite.

Mai este apoi o declarație pe care vreau să o fac în prealabil: când voi vorbi de Germani, cuvintele mele nu se vor referi la Reich, la marele nostru aliat. Față de Reich şi Conducătorul său, Adolf Hitler, noi nu avem decât sentimente de înaltă stimă, călduroase, frățeşti. Pe pământul țării noastre au fost multe sute de mii de soldați germani. S-a constatat că aceşti soldați au avut față de populație o atitu-

dine atât de civilizată, cavalerească, loială, încât nici cel mai mic incident nu a venit să o tulbure. Aceasta e mare lucru. O armată străină pe teritoriul național poate da loc oricând la incidente, conflicte, fricțiuni. Ele sunt inevitabile, precum sunt şi între civili şi militari de acelaşi neam. Armata aceasta germană parcă n-ar fi avut excepții, toată s-a comportat ca un singur om, nobil, bine crescut. Pe de altă parte, în diferitele şi extrem de călduroasele semne de atenție ale Führerului față de Conducătorul nostru, noi am văzut tot atâtea semne de atenție față de Națiunea Română şi dreptele ei aspirații.

(Călduroase aplauze)

Deci raporturile acestea de la Stat la Stat sunt nu numai corecte, ci şi călduroase, cari nu lasă nimic de dorit, de corijat. Ele îl privesc absolut pe Conducătorul nostru. Dacă Conducătorul nostru, în care Țara şi-a pus toată încrederea, este mulțumit, Țara nu examinează altceva.

(„Aşa e!”)

Germanii din Bănat

Am însă un cuvânt de spus la adresa compatrioților noştri germani, la adresa landsmanilor noştri bănățeni, cu cari de două sute de ani ne împărțim pe o pâine, în bine şi în rău, stabilind între noi raporturi de conviețuire care să le permită printre noi nu numai o propăşire materială ci şi o adevărată renaştere națională. Confrații noştri germani ştiu la ce fac aluzie. Ființarea României Mari concordă cu renaşterea lor națională!

(Voci: „Aşa e!”)

Înainte de 1918, minoritatea germană din Bănat înfăţişa aspectul unei naţionalităţi decapitate: nu mai aveau conducători, care trecuseră toţi la unguri! Un Orendi-Homenau era o pură excepţie, un rara avis. Masele ţărăneşti însele se aflau pe panta acestei deznaţionalizări, nu mai aveau şcoală germană şi aceasta încă nu era totul, era ceva mai grav, nu le mai trebuia şcoală germană, nu mai protestau deloc contra şcolii străine, dimpotrivă, o cereau, se mândreau cu ea. „Wir sind Ungarn”, se mândreau descendenţii lui Goethe şi Kant. În copilăria mea eu învăţasem încă nemţeşte în şcoala primară din Lipova, la 1918 nu mai era şcoală poporală germană. Până într-atât era de avansat acest proces de deznaţionalizare încât se poate spune că la 1918, când venea România Mare, nu venea să salveze români ci să salveze nemţi. N-ar putea fi de crezut acestea dacă le-aţi auzi de la alţii, dar le auziţi de la mine, care eram martor ocular. Ca la o baghetă magică s-a redeşteptat naţionalitatea germană în atingere cu Statul Român. Primul act al guvernului român a fost de a alunga şcoala maghiară din comunele şvăbeşti şi a pune în locul ei nu şcoală română, ci şcoală germană.

(Voci: „Aşa e! Aşa e!”)

Îmi aduc aminte că Consiliul Dirigent a trebuit să trimită în lagăr pe doi intelectuali de marcă germani nu pentru sentimentele lor germane, ci maghiare. După câţiva ani, aceşti conducători au fost redaţi neamului lor, au redevenit germani, ceea ce nu pot mulţumi decât statului român. Nu exa-

gerez, dar nici o jumătate de secol nu mai trebuia pentru dispariția minorității germane din Banat şi contopirea ei completă cu națiunea maghiară. Cel mai mare scriitor maghiar azi în viață este un şvab din Vârşeț, Herczeg Ferencz, care nu mai vrea nici să audă de originea lui germană. Ca şi el sunt nenumărați advocați, profesori, medici, funcționari pierduți printre unguri. A fost un caz într-adevăr unic când o cultură majoră se lăsa absorbită prin una minoră. Trebuie să recunosc că această politică de regermanizare a fost o politică a noastră de stat, urmată de toate guvernele româneşti care s-au succedat. Noi, românii, divizați în partide, ne-am sfâşiat, combătut, am stat prin un fel de joc de basculă a politicii interne aproape permanent în opoziție, în timp ce ei, şvabii, permanent la putere prin acel PRUDENTI AC CIRCUMSPECTI, care le este propriu.

(Voci: „Aşa e! Aşa e!”)

În aceşti 20 de ani de viață de stat român, şvabii din Bănat au făcut mari progrese, şi-au îmbogățit enorm patrimoniul, atât material cât şi moral. Acesta este purul adevăr. Nu cerem nici o recunoştință pentru aceasta, dar dacă nu ni se cuvine recunoştință mai puțin cred că ni s-ar cuveni ingratitudine. Am arătat cum vorbeam la Paris, la Conferință, despre germani. Popoarele, o ştiu, au memoria scurtă. D-aceea îmi permit a le reaminti că trei ani, cât timp au stat frânele conducerii în mâinile mele în Bănat, eu n-am respins nici o cerere germană din câte mi s-au prezentat. O ştiu aceasta de la ei. Am numit, din contră, în magistratură şi ad-

ministrație germani, după proporționalitate. Aceste raporturi au creat între noi şi ei o atmosferă de reciprocă încredere şi fraternitate, de înțelegere şi armonie, dincolo de orice politică mare, internațională, externă. Politica noastră minoritară se întemeia pe prietenia cu minoritatea germană ca pe o axă, chiar şi atunci când cea externă nu se întemeia încă pe o prietenie cu Reichul. Când apoi în urmă Statul nostru a ajuns în alianță politică cu Reichul, eram convinşi că minorității noastre germane i se va deschide un mare rol în această prietenie, un rol de mijlocitor, mediator între noi şi marea patrie germană!

(Aplauze)

Este mic acest rol? Este foarte mare, care le permite a rămâne şi germani, şi cetățeni loiali ai Statului, care a fost şi el loial cu ei, le permite de a fi folositori şi patriei de adopție şi patriei de origine, idealului german în lume. Acest ideal, în definitiv, nu e idealul războiului, ci al păcii, pacea însăşi fiind un ideal simetric, rezultând din mai multe fuziuni, a Geografiei cu Istoria, a Etnicității cu Physocrația, a Justiției cu acel al Sentimentului, al acelui Sentiment care este superior tuturor celorlalte sentimente, al proporțiilor şi al măsurii. Ei nu vor trebui să piardă din vedere că între ei şi patria germană se interpune nu numai o longitudine, de peste 1000 de kilometri, ci şi un popor: poporul maghiar! Marea patrie germană o servesc deci în primul rând când se rânduiesc fără reticențe ca cetățeni loiali, devotați, sinceri ai Statului Român, ceea ce a dovedit-o din belşug actualul război şi ceea ce se pare că

recunoaşte, leal, Führerul!

(Aplauze)

Căci pentru ce se bate azi soldatul român, departe de țara lui, neclintit, devotat, fidel, lângă marele său aliat german? Pentru cuceriri teritoriale? – Nu! El se bate pentru Patria lui…

(Aplauze furtunoase)

… iar Patria lui el ştie până unde merge… La 1913, când se ducea în Bulgaria, el afirma sus şi tare că n-are ce căuta acolo, dar că pe acolo duce drumul unde el trebuie să ajungă…

(Aplauze)

Patria lui nu este ceva inform, neprecizat, nelimitat, ea stă, din contră, acolo, precisă, limitată, sfântă, în mintea, în creierul şi-n inima lui!...

(Furtunoase aplauze)

Îl găseşti acest Ideal, mare, sfânt, în ranița fiecărui ostaş român, pe orice fronturi s-ar vărsa nobilul lui sânge.

(Aplauze furtunoase şi repetate)

Noi n-am fost, însă – în deosebire de vecini –, nedrepți, cruzi cu cei noi veniți, cu cei ce căutau la noi muncă, pâine şi adăpost. Dimpotrivă, i-am tratat cu omenie şi chiar cu o distincție pe cari îi ştiam că se trag din un neam mare.

(Voci: „Aşa e!”)

Aceasta a fost politica noastră minoritară.

Am spus că rolul pe care-l pot avea Germanii de la noi este un rol mediator. În ce sens mediator? – Mă voi explica.

Dislocarea Iugoslaviei

Prin dislocarea puterii sârbe, Bănatul sârbesc a devenit şi el caduc ca şi celelalte părți ale ei caduce, ca Croația, Macedonia, Dalmația, Slavonia, Bacica, cari au fost anexate Iugoslaviei, poate fără întrebarea lor. În virtutea dreptului de autodeterminare sau în virtutea voinței Învingătorului, simplamente, aceste provincii n-au mai aşteptat vreo Conferință a Păcii, ci s-au desfăcut imediat din legătura de stat cu Iugoslavia şi şi-au luat, Croația de pildă, independența, Dalmația, Macedonia, Bacica alte apartenențe de stat. Numai Bănatul a rămas sub administrație germană, bineînțeles, ca toată Iugoslavia, dar oarecumva ca ceva ce rămâne discutabil privitor la viitorul lui. De ce n-a revenit şi Bănatul, automat, mecanic, Statului Român, ca o reparare imediată a unei nedreptăți? Sârbii trebuiau să se mire mai mult de aceasta, căci Bănatul nu era o pretențiune nouă, ne-am războit doar cu răsunet în toată Europa la Paris pentru el. Statul Român poate revendica şi alte teritorii din regatul Iugoslav în virtutea temeiului etnic, pe românii din Timoc, aceasta este însă altceva, aceasta ar fi fost o pretențiune nouă, pe care nu o puteam pune şi nici n-am pus-o decât cu titlu de reciprocitate, fiindcă tratamentul neomenos cu care au tratat neamul nostru în Timoc nu li se va mai îngădui, chestia Bănatului atârnând întru totul de această chestie timoceană: schimb de populație şi hotare naturale între noi, cari sunt Dunărea şi Tisa, sau depăşirea Dunărei ca hotar, însă nu numai unilateral de dânşii în Bănat, ci şi de

noi în Timoc. Căci trecutul nu mai poate reveni. Pace cu sârbii nu mai vrem să cumpărăm pe preț de teritoriu sau de sânge.

(Aplauze)

Românii trebuie să revină Statului Român.

(Lungi aplauze)

Aşa se pune chestiunea într-o Europă pacificată, moral, etnic. De ce nu s-a întâmplat aşa? Fiindcă, credem, nici Statul Român n-a cerut-o destul de categoric, complicând-o cu chestia timoceană, nici populația germană din Bănat n-a mai secondat dreptatea noastră destul de eficace. Le reamintesc confraților noştri germani că la 1918, la Paris, ei s-au declarat categoric pentru Statul Român. De ce n-au făcut-o aceasta şi azi, când o puteau face mult mai liber ca atunci şi când glasul lor putea conta, tot aşa, mult mai mult ca atunci? Eu sunt convins că dacă glasul germanilor noştri ar fi răsunat răspicat la Berlin, el ar fi tras în cumpănă.

Dar, fiindcă n-a răsunat Bănatul, a rămas printre acele probleme pendente cari au fost delegate la Conferința Păcii, din cauză că Învingătorul n-are încă o soluție în ele. Aceasta ne întristează profund, fiindcă deschide nesfârşite apetite asupra unui patrimoniu al nostru, care nu e discutabil. Bănatul a fost cu rândul turc, german, sârb, maghiar. Nici un echilibru, însă, nu s-a creat pe minoritatea care l-a guvernat întâmplător, cu toate abuzurile ce le-a săvârşit. Regim de libertate n-a putut da decât națiunea majoritară şi autohtonă, care sunt românii, ceea ce germanii în primul rând vor trebui să recunoască. Celelalte soluții n-au fost decât soluții hi-

bride, cari n-au putut trăi, iar acum se cer repetate. În zădar Maria Terezia şi Iosif al II-lea au vrut să facă din Bănat o provincie germană, aducând colonii din provinciile renane aici în număr destul de mare, n-au reuşit şi sfârşitul a fost că a trebuit să-l dea ungurilor, cari să înghită pe urmă coloniile înseşi. Führerul a protestat destul de clar şi categoric contra soluțiilor fanteziste. Căci ceea ce este de admirat în concepția Führerului este tocmai acel sentiment de măsură care n-a fost totdeauna german şi care nu-l caracterizează în genere pe Învingător. Primul război mondial a fost un război crâncen, cel mai crâncen din Istoria Universală, totuşi el n-a garantat decât o pace scurtă, prea scurtă, încât aproape să nici nu merite numele de pace, ci de armistițiu. Versailles-ul n-a creat decât dezechilibre în diferitele sectoare, ca în acest sector dunărean, ceea ce a şi dus, logic, inevitabil, poate chiar necesar, la al doilea război mondial. Căci, la urma urmei, războiul nici nu este altceva decât dezechilibru. El se produce inevitabil când acest dezechilibru se dezlănțuie, pronunță. Din acest punct de vedere interesează poate mai mult ca Victoria, Pacea, acea PAX GERMANICA care va veni şi asupra căreia e bine ca de la început să nu planeze îndoieli.

Războiul a pornit pentru unitatea germană, din care decurg logic toate unitățile celelalte. Acesta este principiul fundamental al Păcii. Statele Unite ale Europei? Nu cred că le-a sosit încă timpul. Acestea nu pot fi decât etapa a doua, care va veni după satisfacția completă a principiului național. Căci cu totul alta este definiția popoarelor Europei decât a

celor ale Americii. În acestea trăiesc spiritualități milenare, uri istorice, neîncrederi şi nepotriviri ce se transmit ca moşteniri prin lungi serii de generații. Când vor dispare acestea, sau măcar vor slăbi, atunci va veni rândul federalizării Europei. Războiul acesta va fi, totuşi, un pas decisiv spre această finalitate.

Premizând acestea, să-mi dați voie să-mi exprim, ca bănățean, dorința care se află dincolo, în toate sufletele românilor, ***CA BĂNATUL SĂ-ŞI GĂSEASCĂ ŞI EL SOLUȚIA CEA MAI GRABNICĂ, IMEDIATĂ, CĂCI EL NU ESTE UN PĂMÂNT AL NIMĂNUI, PE TERITORIUL CĂRUIA SĂ PLUTEASCĂ ŞI ÎNFLOREASCĂ NUMAI NESIGURANȚA, INTRIGA ŞI AVENTURA!...***

(Aplauze)

Aceasta poate aduce serioase prejudicii însăşi principiilor păcii, căci nu cu soluții improvizate în ultima oră se decid destinele popoarelor, ci cu soluții drepte, în care intră şi proporția jertfelor dar şi o dreptate mult mai puțin absolută a popoarelor, altfel proclamăm dreptul celui mai tare, care de la început mută situațiile şi aşează noua ordine de bătaie. Din negurile nedreptății chiar din prima zi se formează norii furtunilor viitoare.

După acestea să-mi permiteți a-mi exprima profunda mea mulțumită că mi-ați dat ocazia să fac aceste mărturisiri. Nu sunt eu, firește, insensibil nici la manifestările pe cari mi le faceți în ordine personală. Mulțumesc din suflet onoratei Federații a Ziariştilor care a ținut să-mi aducă prin însuşi

Preşedintele şi Secretarul ei un mesagiu al încrederii şi iubirii. Dea Dumnezeu, însă, ca el să se transforme în un mesagiu de vestiri mai mari, pe care-l aşteptăm zi cu zi. Ajute Dumnezeu Mareşalului izbăvitor să întregească: România…!

(Mari şi furtunoase aplauze.
Strigăte: „Trăiască Banatul!")

Harta Banatului din
"La Question du Banat", Paris, 1919

Un vizionar şi urmaşii lui nevolnici

Am trăit în umbra ştiută şi tăinuită cu grijă a lui Sever Bocu la Lipova, orăşelul de care s-a ocupat în mod special deoarece s-a născut nu departe, într-un sat vecin. Clădirea Primăriei i se datorează, la fel parte consistentă din restaurarea Bisericii ortodoxe datând din veacuri medievale. Faptul cu adevărat unic la Sever Bocu a fost credința sa în democrație, în regionalism, în toleranță şi înțelegere între popoarele Banatului şi ale Ardealului. Ceva din credința sa a răzbătut în viața semenilor mei din acei ani şi a rămas întreagă până astăzi. Voi ilustra în rândurile care urmează această moştenire, aşa cum am adus-o în pagini de proză care sunt mai aproape de viață şi de ceea ce a crezut Bocu şi pentru care a murit în temnița de la Sighet. Iată lumea în desfăşurarea ei firesc multietnică, aşa cum am ilustrat-o într-un roman în care radiografiam adolescenții lipoveni şi bănățeni din vremea lui John Lenon şi

Canarul stârnit de corzile ghitării lui Kappl sau Kamo de la Phoenix: „La vremea amiezii şi, câteodată, seara răzbătea din lumea aceea vălurită peste coamele lungi ale unor dealuri care se pierdeau în alburiul indecis al marginilor orizontului, sunetul de bas al clopotului uriaş de la biserica din Guttenbrunn, erau sate nemţeşti şi româneşti de-a valma: Neudorf, Altdorf, mai încolo Bogda, Şarlota, întinderi fără capăt, indistincte, fără chip, pierdute într-un fel de pampas."

Este aceasta lumea bănăţeană în care s-a născut, a crescut şi s-a format identitar Sever Bocu. O lume la care revin într-o monografie dedicată lui Ioan Slavici şi romanului *Mara*, cea dintâi frescă memorabilă a capitalismului autohton care se ţea din chiar aceste ţinuturi. Iată-le în descrierea de mai jos: „Între tarabele şi tejghelele pieţei din Lipova se întinde o lume care îşi avea reperele comerciale aici, în preajma bătrânului bazar de vârstă otomană. Aşadar, puţin probabil ca măcelăria lui Hubăr să fie peste drum de mănăstire. Acolo, cum ziceam, era populat mai ales la hram, atunci veneau din satele bănăţene credincioşi romano-catolici, babe nemţoaice care îşi cântau milităreşte imnurile din cărţulii negre cu foile roşii, însoţite pe drumurile prăfoase ale începuturilor aurii de toamnă de căruţe care le purtau bagajele pe care le deşertau la mănăstire, în umbra stejarilor."

Pentru Sever Bocu lucrurile de acest fel sunt fireşti. Le şi recunoaşte ca atare în studiul mai amplu *Creionări istorice* (publicat în volumul Sever Bocu, *Drumuri şi răscruci. Memorii*, Editura

Marineasa, 2005). Sunt în studiul pomenit câteva disocieri istorice pe care le regăsim valabile şi în aceste momente ale istoriei. Spune Bocu că Istoria Ardealului şi a Banatului i s-a părut întodeauna o "istorie a revoluțiilor". Nimic mai adevărat, dacă o luăm din departe, chiar din vremea medievală când Gheorghe Doja pierea în Timişoara pe un tron de foc, pedepsit pentru revolta sa. Adăugați aici revoluțiile maghiare, sârbeşti, ale românilor din anii 1848-1849 şi veți vedea că a existat întodeauna o aspirație spre impunerea populară a unor principii. Tot Sever Bocu disociază fericit vorbind despre "istoria de mase" (din provinciile noastre) față de "una de persoane, care s-a constituit în Principate". Paradigmatic şi pilduitor istoria s-a repetat întocmai în 1989: revoluția a fost în Timişoara şi mai apoi în multe din oraşele transilvano-bănățene o "istorie de mase" iar ceea ce s-a petrecut la Bucureşti, în seara de 22 decembrie şi după, a fost o "istorie de persoane" dacă ar fi să ne amintim doar de binecunoscuta listă care a alcătuit Frontul Salvării Naționale ce sfârşea cu Ion Iliescu – restauratorul vechii nomenclaturi de partid şi paravanul atâtor afaceri viitoare ale ofițerilor din Securitate. Prin politica de după decembrie 1989 s-a revenit la ceea ce Sever Bocu identifica în Principate ca "o istorie de domni, domnițe, răsturnători, uzurpatori". Toată enumerarea de mai sus ar trebui să fie citită în desfăşurarea ei corectă istoric ca fiind expresia luptelor de succesiune în interiorul unei protipendade – de la fanarioți la comunişti – care nu a dorit să renunțe la privilegii şi la putere. Şi a făcut din acest țel per-

sonal, un țel politic al întregii țări. Ce vor, la urma urmei, astăzi mogulii, şnapanii, baronii, mahării de toate felurile şi culorile? Să folosească politica generală în folos propriu!

Şi tot acelaşi Sever Bocu – analist politic care gândea în termenii alterității istorice a moştenirilor mentale şi de civilizație ale provinciilor istorice româneşti – identifică în studiul său faptul că "masele îşi ascund tendințele, aspirațiile, în dosul acelor rivalități de persoane". Mai limpede traduce istoria contemporană aceste intuiții profunde prin (unicele!) manifestări politice ale maselor postdecembriste generate de Proclamația de la Timişoara şi Piața Universității care au căutat reafirmarea adevărurilor şi principiilor revoluției ascunse de parveniții din fruntea țării, ajunşi acolo pe post de "uzurpatori", cum le spune Bocu. Aşadar fenomenele anului 1990 sunt o încercare a poporului de a-şi redobândi "aspirațiile". Că nu s-a întâmplat acest lucru, urmarea este un sindrom al unei boli cronice a politicii româneşti: partidele din România nu au idealuri politice, nu au aspirații populare, nu au "tendințe" cum zice marele politician bănățean, au interese mărunte, dorință de căpătuială a unor indivizi care şi-au mascat poftele de jaf prin numele înalte ale unor aspirații populare de care şi-au bătut joc, demonetizându-le. Alta este lumea politică pe care o vrea Sever Bocu: o lume care gândeşte principial şi refuză să se lase manipulată de o protipendadă care doreşte (doar) funcții, privilegii, bunăstare de partid.

Pe de altă parte, întrebarea care se pune,

pornind de la moştenirea gândirii politice a lui Sever Bocu, este dacă vom avea de-a face în anii care vin cu o Europă a statelor naționale, o Europă a statelor centralizate sau una a provinciilor istorice. O formulă federalistă de tip Statele Unite ale Europei avantajează, aşa cum spuneam, mai vechea entitate a Banatului istoric în care vom putea fi alături, fără restricții, de la Szeged la Vîrşeț, de la Orşova la Jimbolia. O Europă larg federalizată devine mai ales un continent al cetățenilor, al diversităților culturale, al alterităților regionale. Viitorul construcției europene balansează între două soluții integraționiste radical diferite cu toate că susțin, şi una şi cealaltă, "unirea" statelor europene. O soluție este cea a confederării, adică a unirii unor state naționale şi, pe cît cu putință suverane, alta este aceea a federalismului care cere adîncirea construcției înspre regiuni, subregiuni, comune, cetățeni.

Încă în urmă cu doisprezece ani, diferența între aceste două moduri de abordare a construcției europene este exprimată cu limpezime, de către Jo Leinen, deputatul de atunci în Consiliul Europei şi preşedinte al Uniunii Federaliştilor Europeni:

"Euforia primilor ani de după război a fost repede înăbuşită de rapida sciziune a continentului în Est şi Vest. O uniune politică între statele europene, pe termen scurt, devenise imposibilă. S-a ales de aceea, în anii '50, ca un surogat, dar şi ca punct de pornire fezabil, uniunea economică. Comunitatea Economică Europeană (CEE), cu cele patru libertăți ale ei – libera circulație a persoanelor, libera decizie

asupra stabilirii într-o țară sau alta, libera circulație a mărfurilor şi libera circulație a capitalului – s-a dezvoltat mai departe, trecînd prin Uniunea Vamală, Piața Comună Internă şi Moneda Comună. Economic vorbind, marele spațiu al Uniunii Europene cu 360 de milioane de locuitori a devenit o unitate.

Acum, din nou, dar mai acut decît niciodată, se pune problema unității politice a Europei. Aderarea a încă 12 noi membri – printre care şi România – e un fapt deja stabilit. Este doar o problemă de timp, când aceste țări vor deveni membri formali. Pentru o Europă a celor 27 de state membre se pune problema arhitecturii acestei construcții. Încă din anii de după război există în acest sens două concepții diferite: pe de o parte viziunea despre o Europă a statelor naționale foarte puternic apărate de către Charles de Gaulle şi Margaret Thatcher: pe de altă parte ideea unei federații europene, care are un sprijin puternic din partea statelor Benelux, din Germania şi din Italia. Dezbaterile dintre adepții confederației şi cei ai federației durează şi astăzi".

Oricum ar fi acest viitor, noi, bănățenii, trebuie să ne urmărim interesele regionale şi nu ne pricepem să o facem. Ar trebui să acceptăm un fapt simplu: dincolo de oricare dezbateri rămân ideile, principiile şi aspirațiile marelui guvernator al Banatului interbelic Sever Bocu, el a avut vizionar ideea şi programul după care ar trebui să ne croim viitorul: unul regional, autodeterminat şi federalist.

Daniel Vighi

Cuprins

Pentru integritatea Banatului **5**

În loc de prefață
Flavius Boncea: Lupta lui Sever Bocu **9**
Războiul 11
Conferința de Pace de la Paris 13
Problema frontierelor 15
Sever Bocu la Paris 17
Reîntoarcerea în țară 19
Lupta pentru Banat 20
Banatul, Bocu, astăzi 24

Sever Bocu: Lupta pentru Banat

La Paris **27**

Lupta pentru Banat **49**

Discursul emoționant al d-lui Sever Bocu, Deputat, Preşedinte al organizației Timiş-Torontal a Partidului Național Român, Rostit în şedința de la 18 decembrie 1923 a Adunării Deputaților în apărarea Banatului - după notele stenografice –

Discursul domnului Sever Bocu în chestiunea Banatului 50
De ce am pierdut Banatul? 52
Vina celor „patru” 53
Dezmembrarea-monstruozitate 54
Ce este acest protocol? 56
„Frontiera cea mai rea e frontiera cea mai bună” 57
Vina noastră 61
Liberalii nu se pot transforma în acuzatori 66
Cât va mai răbda țara? 71
Apelul celor înstrăinați 74
O cameră funebră 75
Un incident 76
Un mesaj de sinceritate 77

Lupta pentru Bănat 85
Discursul dlui Sever Bocu rostit în 5 martie 1942 în şedința festivă a Sindicatului Ziariştilor Profesionişti din Banat
Sârbii au cerut explicații 88
Violarea Tratatului de la 1916 89
Germanii din Bănat 93
Dislocarea Iugoslaviei 98

În loc de postfață
Daniel Vighi: Un vizionar şi urmaşii lui nevolnici 105

La vallée du Mureș vue du château de Soimoș. — Au premier plan, M. Bocon.

Notă asupra ediției

Acest volum este cel de-al doilea din seria Biblioteca Cercului de Studii **VESTUL** dedicat marelui om politic şi publicist bănățean Sever Bocu. Volumul reuneşte două discursuri practic necunoscute astăzi ale lui Sever Bocu, ambele intitulate „Lupta pentru Banat", apărute în broşuri la 1923, respectiv 1942.

Volumul a apărut sub auspiciile Cercului de Studii **VESTUL** la Editura Universității de Vest din Timişoara, în luna septembrie a anului 2011, într-un tiraj de 500 de exemplare.

Biblioteca Cercului de Studii **VESTUL** este un proiect al publicației **VESTUL** şi al portalului **www.vestul.ro**.

În general am căutat să aducem scrierile la normele ortografice actuale, totuşi specificul bănățean din scrierea şi discursurile lui Sever Bocu au fost păstrate.

Au mai apărut:

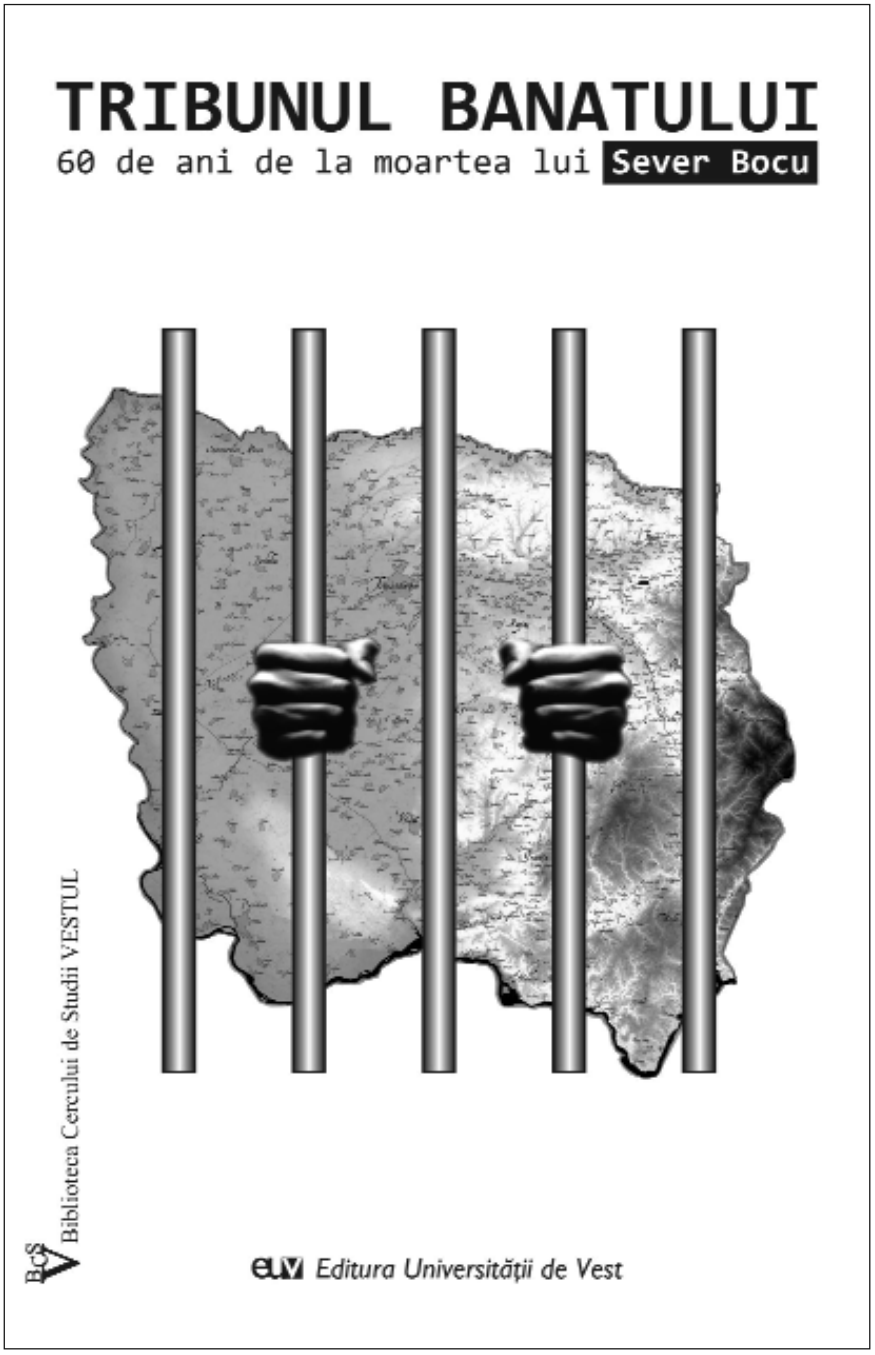

Biblioteca Cercului de Studii VESTUL

Editura Universității de Vest

13 Ianuarie 1924

Atitudinea deputaților liberali bănățeni față de frontiera din Banat

Au arătat în nenumărate rânduri, servilismul de care sunt conduși eroii furtului de urme din Banat, față de atotputernicul guvern, din mila căruia au ajuns la mandate de deputați Deputații din Banat ai regimului liberal. — s'o știe bănățenii, — sunt slugile cele mai plecate ale camarilei Brătianu, carl de dragul, ei ar ișcăli și sentința de moarte a propriilor lor părinți. Frații i-au sacrificat deja.

In aceasta privință e pe deplin edificator, rolul, pe care acești eroi l'au jucat cu prilejul ratificării actului trădător al d-lui Duca. Ziarul „România" din București, scrie din acest incident, următoarele:

Ah ce mari și devotați patrioți sunt vrednicii deputați liberali ai Banatului. Și curajoși, minune mare!

A vorbit dl Licaret combătând protocolul d-lui Duca și cerând ca Adunarea deputaților să nu-l voteze: la sfârșitul ședinței însă, dl Duca s'a uitat urât la dânsul și a doua zi vajnicul apărător al Banatului s'a ridicat și a retractat ce spusese în ajun. Nu se putea pune rău cu șefii, când știi că fără ei n'ai ajuns deputat.

A fost apoi și mai frumoasă manifestarea colectivă a eroicilor deputați. In ședința în care linia Duca-Nincici avea să fie aprobată, unul dintre ei a citit o declarație prin care toți cei 16 deputați liberali ai Banatului declarau, că nu vor vota proectul prezentat de guvern. Marele document purta 18 (optsprezece) semnături.

A urmat însă votarea, iar în urnă nu s'au găsit în contra protocolului decât 15 (cincisprezece) voturi.

Ceeace pe românește se tălmăcește, că la vre-o încruntătură a d-lui Duca sau Vintilă, și dintre cei 18 cari semnaseră declarația de protestare, s'au mai convertit trei insi la părerile șefilor.

E o rară pildă de eroism atitudinea deputaților liberali ai Banatului.

La acestea noi nu mai adaugăm comentarii, atragem doar atențiunea bănățenilor, să ieie ei cunoștință, de ceeace „aleșii" lor fac pentru țară.

Extras din "Voința Banatului"

Torontalul

Pe plaiurile noastre-ntinse răsare aur de prisos
La noi e ceru-n veci albastru şi crângul veşnic mătăsos,
Şi-n codrii mari pierduți în zare, mai tainic şopoteşte vântul,
Sburând spre cer mai lin, mai dulce-şi cântă ciocârlia cântul.

În case albe şi curate având belşug de grâu şi pâine,
Crescuți în datina străbună se-nalță forțele de mâine:
Copii cu ochii mari de mură, copiii blânzi şi iubitori
Surâd în primăvara vieții, în lumea lor scăldată-n flori.

Dar într-un colț pustiu şi rece, departe... dincolo de zare...
E iarnă încă şi e noapte!... O dureroasă-nfiorare
În sânu-i poartă-un râu de lacrimi şi trist şopteşte veşnic valul:
"Atotputernice Părinte, descătuşează Torontalul!"

Doina St. Peteanu
(poezie apărută în Calendarul Voința Banatului pe anul 1942)

Coordonator: **Flavius Boncea**
Tehnoredactare: **Flavius Boncea, Amelia Galetar**
Lector: **Amelia Galetar**
Coperta: **Aurelian Scorobete Troi**
Tiparul a fost executat sub îndrumarea lui
Adrian Bodnaru şi a lui **Dragoş Croitoru**